

**КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА**

**Ігор ОПРЯ
Діана ЯБЛОНСЬКА**

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

навчально-методичний посібник
для здобувачів вищої освіти історичного факультету

Електронне видання

Кам'янець-Подільський
2025

УДК 001.891(075.8)

ББК 72я73

О-62

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
історичного факультету
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 1 від 10 січня 2025 р.)*

Рецензенти:

Завальнюк О. М. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Кузьмінець Н. П. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Адамський В. Р. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Опря І. А., Яблонська Д. Р.

О-62

Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти історичного факультету. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 117 с.

Навчально-методичний посібник призначений для здобувачів вищої освіти історичного факультету. У ньому представлено зміст курсу, систему оцінювання навчальних досягнень, пояснення та рекомендації щодо виконання різних видів завдань, перелік тем і плани практичних занять із методичними вказівками, завдання для самоконтролю, питання для модульного контролю, опис самостійної роботи, а також список рекомендованих джерел і літератури.

УДК 001.891(075.8)

ББК 72я73

© Опря І.А., 2025

© Яблонська Д.Р., 2025

ВСТУП

Сучасний світ характеризується швидким розвитком науки та техніки, що визначає важливість наукових досліджень у вирішенні актуальних проблем суспільства. Наука не лише відкриває нові горизонти пізнання, але й є основою інновацій, які змінюють наше життя на краще. Оволодіння методологією наукових досліджень є ключовою компетенцією, необхідною для кожного, хто прагне зробити внесок у розвиток знань та практики.

Освітній компонент «Основи наукових досліджень» є одним із ключових елементів освітнього процесу на історичному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Наукова діяльність – це основа розвитку суспільства, яка забезпечує вирішення нагальних проблем, створення нових знань і впровадження інновацій. Вивчення основ наукового дослідження має величезне значення як для формування компетентного науковця, так і для розвитку критичного мислення та здатності до самостійного навчання.

Однією з головних переваг цього освітнього компоненту є розвиток системного мислення та наукового підходу до аналізу явищ і процесів. Здобувачі вищої освіти знайомляться з історичними та методологічними основами науки, що дозволяє їм розуміти, як створюються знання, оцінювати їхню достовірність і вірно оформляти свої результати.

Знання методів і технологій наукового дослідження дає студентам змогу проводити якісні й кількісні дослідження. Освоєння таких етапів, як формулювання наукової проблеми, визначення цілей і завдань, вибір методів дослідження, а також аналіз і презентація результатів, є невід'ємною частиною підготовки сучасного фахівця.

Практичні навички, отримані під час вивчення цього компоненту, корисні не лише для написання наукових досліджень, таких як реферати, курсові чи кваліфікаційні роботи, статті або тези, але й для вирішення завдань у професійній діяльності.

Вивчення основ наукових досліджень сприяє розвитку критичного мислення, що є необхідною компетенцією у сучасному інформаційному суспільстві. Здобувачі вищої освіти вчаться аналізувати інформацію, оцінювати її якість, виділяти ключові

аспекти, виявляти помилки або маніпуляції та робити обґрунтовані висновки.

Для тієї частини здобувачів, які планують продовжити освіту на рівні магістратури чи аспірантури, освітній компонент «Основи наукових досліджень» є фундаментальним. Він знайомить із правилами академічної доброчесності, наукового цитування та етичними аспектами досліджень. Окрім того, це формує навички грамотного оформлення наукових текстів, проведення презентацій та дискусій, що є важливими елементами академічної культури.

Уміння працювати з інформацією, структурувати її та створювати нові знання є важливим для професії історика, археолога, політолога тощо. Навички наукового дослідження допомагають молоді краще орієнтуватися у професійній діяльності, прогнозувати результати прийнятих рішень та обґрунтовувати свої ідеї.

Навчально-методичний посібник «Основи наукових досліджень» стане надійним помічником для тих, хто прагне набути навичок наукової роботи, розвинути критичне мислення та сприяти прогресу у своїй професійній галузі. Сподіваємось, що він допоможе здобувачам вищої освіти історичного факультету якісно засвоїти основи наукової роботи задля нових відкриттів та досягнень у сфері науки.

Предметом курсу є система знань, методів, принципів і практик, що забезпечують ефективну організацію та проведення наукової діяльності. Вивчення цього курсу передбачає дослідження основних концепцій, методології, етапів і технологій, які лежать в основі процесу отримання, аналізу та інтерпретації нових знань у галузях 01 Освіта / Педагогіка, 03 Гуманітарні науки та 05 Соціальні та поведінкові науки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» є формування системних знань студентів у галузі наукових досліджень, підготовка їх до самостійного виконання наукової роботи, ознайомлення з методикою підготовки повідомлень, доповідей, наукових статей, курсових та дипломних робіт.

Досягнення мети передбачає розв'язання наступних **завдань**:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з методологією наукового дослідження;
- з'ясувати систему формулювання наукової проблеми;

- висвітлити процес пошуку інформації та роботи із джерелами та літературою;
- розкрити систему підготовки та написання курсових та кваліфікаційних досліджень;
- детально описати роль академічної доброчесності у науковій роботі;
- визначити структуру науково-дослідної роботи;
- пояснити важливість науки та її результатів.

Зміст дисципліни «Основи наукових досліджень» реалізується в процесі опрацювання трьох блоків: теоретичного, практичного та самостійної роботи студентів.

Теоретичний блок: включає вивчення у лекційному курсі вступу до наукових досліджень, етапів наукової роботи та методології дослідження. Також здобувачі вищої освіти привчаються до етики наукової діяльності, системи написання науково-дослідницьких робіт, дотримання принципів академічної доброчесності та відповідності наукових результатів державним стандартам.

Практичний блок: спрямований на більш детальне та глибоке опрацювання окремих тем, які є особливо важливими для наукової діяльності. Він має на меті розкрити творчий потенціал здобувачів вищої освіти, сприяти подальшому розвитку їхнього логічного мислення, ораторських навичок, а також формуванню вміння чітко формулювати, аргументувати та обґрунтовувати власну точку зору.

Самостійна робота: спрямована на розвиток навичок самостійного опрацювання навчального матеріалу, що включає вміння добирати релевантну літературу, аналізувати її ключові положення, робити обґрунтовані висновки та систематизувати отримані знання. У рамках самостійної роботи здобувачі вищої освіти виконують різні завдання, зокрема підготовку рефератів, написання контрольних робіт, вивчення програмових тем, аналіз монографій, наукових статей, посібників, а також виконання інших видів завдань, що сприяють поглибленому опануванню навчального матеріалу.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- понятійний апарат предмету «Основи наукових досліджень»;
- провідні тенденції наукових досліджень у сфері політології;
- характеристику методології наукових досліджень;
- структурні компоненти наукового дослідження;
- різновиди методів наукового дослідження;
- загальні положення про науково-дослідницьку роботу у ЗВО;
- основні етапи наукового дослідження.

вміти:

- кваліфіковано використовувати наукову термінологію;
- зрозуміло і вичерпно давати визначення основних категорій і понять наукознавства;
- відбирати й аналізувати інформацію з теми наукового дослідження, формулювати його мету й завдання;
- добирати методи дослідження, адекватні проблематиці наукового пошуку;
- зіставляти результати експериментів з теорією й формулювати висновки наукового дослідження;
- готувати анотацію літературних джерел, рецензію на наукову роботу, науковий звіт, доповідь, статтю за результатами наукового дослідження.

Навчально-методичний посібник містить інформацію про зміст курсу, систему оцінювання результатів роботи студентів, пояснення та практичні рекомендації щодо виконання окремих видів діяльності, перелік тем та планів практичних занять з методичними рекомендаціями, завдання для самоконтролю, питання модульної контрольної роботи, зміст самостійної роботи, список рекомендованих джерел і літератури.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин			
	Разом	У тому числі		
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Роль і завдання наукової діяльності в Україні.	8	2	2	4
Тема 2. Науково-дослідна робота студентів.	6	2		4
Тема 3. Визначення напрямку наукового пошуку.	6	2		4
Тема 4. Умови успішної наукової діяльності.	6		2	4
Тема 5. Підготовка наукового дослідження: послідовність дій.	6	2		4
Тема 6. Структура наукової роботи.	8	4		4
Тема 7. Методологія та методи наукового дослідження.	6		2	4
Тема 8. Джерельна основа наукового дослідження.	6		2	4
Тема 9. Організація роботи з науковою літературою.	6		2	4
Тема 10. Бібліографічний апарат наукових досліджень.	8	2	2	4
Тема 11. Академічна доброчесність у науковій роботі.	8	2	2	4
Тема 12. Плагіат у наукових роботах і методи боротьби з ним.	6		2	4
Тема 13. Апробація і захист дипломної/кваліфікаційної роботи.	6	2		4
Тема 14. Курсова і кваліфікаційна робота як форми науково-дослідної роботи.	4		2	2
Разом годин	90	18	18	54

ЗМІСТ КУРСУ

Роль і завдання наукової діяльності в Україні.

Наукова діяльність як основа інтелектуального та технологічного розвитку суспільства. Основні функції науки: дослідницька, прогностична, навчальна, інноваційна. Значення наукових досліджень для формування національної ідентичності та культурної спадщини. Особливості розвитку історичної та політологічної науки в Україні: наукові установи, провідні школи, сучасні напрями досліджень. Підготовка наукових кадрів у галузі історії та політології: університети, аспірантура, докторантура. Роль історика та політолога як суб'єкта пізнання, їхній внесок у відтворення історичних подій і моделювання суспільних процесів. Класифікація історичних знань: за хронологією, тематикою, регіональною приналежністю.

Науково-дослідна робота студентів.

Роль студентів у науковій діяльності: формування молодого покоління дослідників. Форми науково-дослідної роботи студентів: участь у конференціях, написання статей, виконання курсових та дипломних робіт. Особливості організації індивідуальних та групових наукових досліджень. Взаємодія студента з науковим керівником: етапи, завдання і принципи співпраці. Значення наукової роботи для професійного та особистісного розвитку студентів. Стартап-проекти в науковій діяльності.

Визначення напрямку наукового пошуку.

Формування теми дослідження як першочерговий етап наукової роботи. Аналіз актуальності теми в контексті сучасного стану науки. Пошук проблематики дослідження через аналіз наукових джерел. Консультації з науковим керівником для визначення напрямку дослідження. Розробка мети, завдань та основних гіпотез дослідження.

Умови успішної наукової діяльності.

Мотивація як рушійна сила успішної наукової роботи. Особисті якості дослідника: наполегливість, допитливість, відповідальність. Організація часу: планування, пріоритетність завдань, раціональний розподіл ресурсів. Сприятливе наукове середовище: участь у семінарах, обговореннях, доступ до бібліотек і баз даних. Підтримка колег і наукового керівника як джерело зворотного зв'язку.

Підготовка наукового дослідження: послідовність дій.

Етапи підготовки: вибір теми, постановка мети і завдань, формулювання гіпотез. Пошук та аналіз джерел інформації. Розробка методології дослідження та вибір відповідних методів. Складання плану роботи, визначення ключових етапів. Організація та реалізація процесу збору й обробки даних.

Структура наукової роботи.

Основні елементи наукової роботи: титульна сторінка, анотація, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки. Особливості побудови вступу: актуальність, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Основна частина: аналіз теоретичного матеріалу та виклад емпіричних результатів. Роль висновків у підведенні підсумків дослідження. Правильне оформлення бібліографічного списку.

Методологія та методи наукового дослідження.

Методологія як основа наукового пізнання: визначення, функції, значення. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція. Спеціалізовані методи залежно від галузі дослідження: історичний, порівняльний, статистичний, соціологічний тощо. Використання принципів системності та об'єктивності у дослідженнях.

Джерельна основа наукового дослідження.

Роль джерел у забезпеченні достовірності наукових висновків. Класифікація джерел за походженням: письмові, матеріальні, усні, аудіовізуальні. Використання опублікованих та архівних джерел. Основи роботи з архівами: пошук, замовлення, аналіз документів. Критерії оцінки достовірності джерельної бази.

Організація роботи з науковою літературою.

Пошук літератури у бібліотеках, архівах, електронних базах даних. Види наукової літератури: монографії, статті, дисертації, збірники документів. Правила роботи з текстами: виділення основного, фіксація цитат, анотування. Аналіз літератури: виявлення прогалин у знаннях та визначення проблематики. Використання спеціальних програм для систематизації бібліографії.

Бібліографічний апарат наукових досліджень.

Бібліографічний опис як важливий елемент наукової роботи. Загальні правила оформлення списків літератури відповідно до стандартів. Різниця в оформленні джерел залежно від типу документа: книги, статті, онлайн-ресурси. Правила цитування: текстові та підрядкові посилання, вказівки на сторінки джерел. Використання автоматизованих систем для створення бібліографії.

Академічна доброчесність у науковій роботі.

Основи академічної доброчесності: дотримання етичних норм у науці. Запобігання порушенням: правила цитування, унікальність текстів, коректність даних. Захист інтелектуальної власності: авторське право, патентування. Відкритість і прозорість досліджень як основа формування академічної культури. Роль академічної доброчесності у забезпеченні якості освіти та науки.

Плагіат у наукових роботах і методи боротьби з ним.

Визначення плагіату та його основні форми. Шкода плагіату для наукової репутації та розвитку науки. Методи перевірки

текстів: програмне забезпечення, алгоритми оцінки унікальності. Запобіжні заходи: навчання коректному цитуванню, розвиток навичок парафразування. Відповідальність за плагіат згідно із законодавством.

Апробація і захист дипломної/кваліфікаційної роботи.

Етапи підготовки до захисту: оформлення роботи, створення презентації, підготовка доповіді. Апробація дослідження на конференціях, семінарах, круглих столах. Оцінка роботи членами комісії: критерії, запитання, рекомендації. Вміння аргументовано захищати свої висновки та відповідати на критичні зауваження. Значення захисту для майбутньої наукової діяльності.

Курсова і кваліфікаційна робота як форми науково-дослідної роботи.

Основна мета курсової роботи: навчання базовим навичкам дослідницької діяльності. Вибір теми та формулювання завдань із урахуванням навчальної програми. Значення кваліфікаційної роботи у підготовці фахівців: глибина аналізу, методологічна обґрунтованість, новизна результатів. Роль наукового керівника у процесі виконання студентських робіт. Значення цих форм роботи для підготовки до самостійних наукових досліджень.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ПІДГОТОВКИ

Тема 1

РОЛЬ І ЗАВДАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1. Поняття, функції і значення наукових досліджень.
2. Форми та напрями розвитку історичної/політологічної науки в Україні та їх наукові установи.
3. Склад та підготовка наукових кадрів в сфері історії/політології. Історик/політолог як суб'єкт пізнання.
4. Класифікація історичних знань.

Джерела

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Основна література:

1. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.
3. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
4. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
5. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2017. 176 с.
6. Яковенко Н. Вступ до історії: навч. посібник. Київ: Критика, 2016. 376 с.

Допоміжна література:

1. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
3. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 317 с.

Методичні рекомендації

Перше питання потребує з'ясування тлумачення терміну наука та наукове дослідження. Варто звернути увагу, які процеси включає наукова діяльність людей, що є об'єктом та суб'єктом науки. Доцільно розкрити, які існують функції або завдання наукового дослідження, у чому суть пізнавальної, критичної та практичної функцій. Також слід з'ясувати, у чому полягає значення науки та досліджень в Україні та світі.

Друге питання передбачає визначення правової основи формування та реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки. Далі варто з'ясувати основні етапи розвитку науки в Україні, наукові напрями, котрі є важливими для України на сьогоднішній день, а також перерахувати галузі науки. Доцільно з'ясувати, які існують наукові установи (для історичних спеціальностей – в галузі історичної науки; для політологічної – в галузі політичної науки).

У третьому питанні потрібно з'ясувати, що таке науковий ступінь та вчене звання, а також як вони присвоюються. Розкрити форми підготовки науковців (аспірантура та докторантура) і терміни навчання. Визначити різницю між освітнім, освітньо-науковим та науковим ступенями. Окрему увагу варто звернути на поняття «молодий вчений» та його вікові межі. Далі слід охарактеризувати існуючі почесні звання для істориків/політологів. Також доцільно наголосити на суті, ролі та завданні професії історика (для історичних спеціальностей) чи політолога (для політологічної спеціальності) в Україні.

У четвертому питанні необхідно визначити, що розуміється під «класифікацією історичних знань». Варто описати джерельні, позаджерельні (теоретичні) знання та додатково розкрити проблему істинності, верифікації та фальсифікації в науці. Також слід з'ясувати, як за хронологічною ознакою відбувається розподіл історичного знання. Додатково слід виявити, які існують комплексні проблеми у межах регіональної чи світової історії.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Як можна здійснити поділ науки за характером спрямованості і відношенням до суспільної практики?
2. Кого ви знаєте із відомих істориків, археологів, політологів тощо, які очолюють наукові установи.
3. Поясніть завдання та принципи роботи разової спеціалізованої вченої ради.
4. Як історичні знання допомогли виокремити археологію, етнографію, етнологію в окремі науки?

Тема 2

УМОВИ УСПІШНОЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Мотивація – основа успіху у науковій роботі.
2. Особисті якості дослідника-науковця.
3. Планування в науковій роботі.
4. Раціональна організація часу і праці науковців.

Джерела

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Основна література:

1. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022.
2. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження. Львів, 2020.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.
4. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
5. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
6. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2017. 176 с.

Допоміжна література:

1. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.

3. Чорновол-Ткаченко О. О. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Харків: ХНУ ім. В. Каразіна, 2013. 156 с.
4. Соловійов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
5. Терещук Г., Алексієвець М., Алексієвець Л. Науково-дослідницька діяльність студентів: актуальність і організація. Навч. посібник. Тернопіль: Вектор, 2012. 362 с.

Методичні рекомендації

Перше питання потребує з'ясування важливості мотивації як основи успіху в науковій роботі. Потрібно дослідити, які саме чинники мотивують науковців до тривалої і наполегливої праці, як внутрішні (інтерес до теми, прагнення до відкриттів) та зовнішні (визнання, фінансова підтримка тощо) стимули впливають на продуктивність. Також варто звернути увагу на те, як можна підтримувати високу мотивацію впродовж усього дослідницького процесу.

Друге питання передбачає визначення основних особистих якостей, які сприяють успіху в науковій діяльності. Важливо розглянути такі якості, як допитливість, систематичність, наполегливість, критичне мислення, а також здатність до самодисципліни. Окремо можна дослідити, як саме ці якості допомагають науковцям долати складнощі, зокрема у вирішенні складних дослідницьких завдань чи у випадку невдач.

У третьому питанні потрібно з'ясувати, які саме існують види планування наукової роботи (попередні, робочий та остаточний плани) та як вони впливають на ефективність дослідницької діяльності. Це включає розгляд процесу розробки плану дослідження, встановлення короткострокових і довгострокових цілей, розподілу ресурсів тощо. Варто звернути увагу на те, як коректне планування може допомогти уникнути проблем із своєчасним виконанням завдання і забезпечити логічну послідовність у проведенні дослідження.

Четверте питання вимагає розгляду, як ефективно організувати свій час і працю, щоб збільшити продуктивність наукових досліджень. Тут важливо акцентувати на методах тайм-менеджменту, створенні робочих графіків, робочого місця, системи освітлення тощо. Додатково варто з'ясувати, від яких чинників залежить ефективність розумової праці.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Що таке мотивація та які її види ви знаєте?
2. Чому втрата мотивації може негативно вплинути на результати наукової роботи?
3. Які особисті якості є найважливішими для успішного дослідника?
4. Як критичне мислення допомагає у вирішенні дослідницьких завдань?
5. Які основні етапи планування наукової роботи ви можете назвати?
6. З'ясуйте, які види планів наукового дослідження існують.
7. Що таке тайм-менеджмент і чому він важливий у науковій роботі?
8. Як можна уникати перевантаження і вигорання у процесі тривалої наукової діяльності?

Тема 3

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Методологія та її функції.
2. Класифікація наукових методів.
3. Загальнонаукові та спеціально-наукові методи дослідження.
4. Наукові принципи в науковій роботі.

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Основна література:

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літ-ри, 2014. 142 с.
2. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження. Львів, 2020.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків, 2019. 448 с.
4. Надикто В. Т. Основи наукових досліджень: підручник. Київ, 2024. 268 с.
5. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
6. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2022. 196 с.
7. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2017. 176 с.

Допоміжна література:

1. Артемчук Г., Курило В., Кочерган М. Методика організації науково-дослідної роботи. Навч. підручник для вузів. Київ, 2000.
2. Бондаренко Г. В. Теорія та методологія історії. Програма й тестові завдання, основи курсу, словник понять і категорій. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 196 с.
3. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження: навч. посібник. Київ: "Міленіум", 2005. 186 с.
4. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія, дослідження. Житомир: Вид. М. Косенко, 2003. 188 с.
5. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. За ред. Є. Конверського. Київ: Цент учбової літ-ри, 2010. 352 с.
6. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
7. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукового дослідження. Підручник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2007. 317 с.
8. Терещук Г., Алексієвець М., Алексієвець Л. Науково-дослідницька діяльність студентів: актуальність і організація. Навч. посібник. Тернопіль: Вектор, 2012. 362 с.
9. Цехмістрова Г. С. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид. Дім "Слово", 2008. 280 с.

Методичні рекомендації

Перше питання потребує з'ясування поняття методології, її ролі у науковому дослідженні та основних функцій (пізнавальна, організаційна, критична тощо). Важливо розглянути, як методологія забезпечує системний підхід до вивчення проблем, допомагає формулювати гіпотези, обирати методи дослідження та інтерпретувати результати. Також слід звернути увагу на її значення для наукової роботи та міждисциплінарних досліджень.

Друге питання передбачає визначення класифікації наукових методів. Слід охарактеризувати основні групи методів: емпіричні, теоретичні, аналітичні та інтерпретаційні. Необхідно розглянути їх поділ за рівнем використання (загальнонаукові, міждисциплінарні та спеціально-наукові) та за специфікою застосування в різних напрямках (історія, археологія, громадянська освіта, політологія, етнологія тощо).

У третьому питанні потрібно з'ясувати, які саме методи належать до загальнонаукових (аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання тощо) і спеціально-наукових (методи історико-порівняльний, біографічний, просопографічний, контент-аналізу, архівного дослідження, хронологічний, послідовності та інші). Варто проаналізувати, як загальнонаукові методи забезпечують основу для універсального аналізу, а спеціально-наукові – відповідають специфіці напрямку та темі дослідження.

У четвертому питанні необхідно розглянути основні наукові принципи, які застосовуються в історичній, археологічній (для історичних спеціальностей), або політичній науці (для політологічної спеціальності). Необхідно з'ясувати, як принципи об'єктивності, історизму, системності, плюралізму та критичного підходу сприяють досягненню достовірності результатів. Також важливо дослідити, як ці принципи адаптуються до специфіки досліджуваних процесів та явищ у відповідних галузях.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Що таке методологія і яку роль вона відіграє у науковому дослідженні?
2. Яке значення має методологія для міждисциплінарних досліджень?
3. Як класифікація наукових методів допомагає обирати оптимальний підхід до вирішення дослідницьких завдань?

4. Чим відрізняються загальнонаукові методи від спеціально-наукових?
5. Які спеціально-наукові методи є найважливішими для вашої сфери дослідження? Поясніть чому.
6. Як можна поєднувати загальнонаукові та спеціально-наукові методи для досягнення кращих результатів?
7. Що означає принцип об'єктивності, і як він реалізується в історичних чи політологічних дослідженнях?

Тема 4

ДЖЕРЕЛЬНА ОСНОВА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Джерельна база роботи та її значення.
2. Види джерел та ступінь їх наукової достовірності.
3. Опубліковані та неопубліковані джерела.
4. Система архівосховищ в Україні. Основні принципи роботи з архівними документами.

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Офіційний веб-сайт Центрального державного історичного архіву України, м. Київ URL: <http://cdiak.archives.gov.ua/>.
4. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання [Текст]: загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Введ. 2016-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 17 с. (Національний стандарт України).
5. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи [Текст]: терміни та визначення понять. Видання офіційне. Введ. 2017-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 36 с. (Національний стандарт України).

Основна література:

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літ-ри, 2014. 142 с.
2. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.
4. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.

5. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
6. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2017. 176 с.

Допоміжна література:

1. Артемчук Г., Курило В., Кочерган М. Методика організації науково-дослідної роботи. Навч.підручник для вузів. Київ, 2000.
2. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження: навч. посібник. Київ: "Міленіум", 2005. 186 с.
3. Ковальчук В. В., Моїсеєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
4. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид. Дім "Слово", 2009. 240 с.
5. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів: підручник. Київ: Знання, 2006. 331 с.
6. Терещук Г., Алексієвець М., Алексієвець Л. Науково-дослідницька діяльність студентів: актуальність і організація. Навч. посібник. Тернопіль: Вектор, 2012. 362 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні потрібно охарактеризувати роль джерельної бази у науковій роботі. Важливо визначити, що таке джерельна база, які її складові та як вона впливає на якість і достовірність дослідження. Розглянути принципи формування джерельної бази залежно від теми дослідження. Проаналізувати, як використання різноманітних джерел (письмових, візуальних, статистичних тощо) забезпечує повноту аналізу. Зверніть увагу на значення критичного підходу до оцінки джерел і перевірки їх достовірності.

У другому питанні необхідно визначити основні види джерел (письмові, усні, археологічні, іконографічні, електронні) і критеріїв їхньої достовірності. Висвітлити методи оцінки наукової

достовірності джерел, включно з аналізом авторства, походження, автентичності та актуальності інформації. З'ясувати, як різні види джерел можуть доповнювати одне одного для досягнення комплексного розуміння досліджуваного питання. Додатково варто наголосити на ризиках використання недостовірних або малодостовірних джерелах.

Третє питання передбачає визначення, у чому полягають особливості роботи з опублікованими та неопублікованими джерелами. Слід чітко визначити, які є види опублікованих та неопублікованих джерел. Розкрити особливості неопублікованих джерел, таких як архівні матеріали, рукописи, особисті листи, протоколи, службова документація тощо. Охарактеризувати переваги й недоліки використання обох видів джерел у дослідженні.

Четверте питання потребує висвітлення загальної структури архівної системи в Україні та правил роботи з архівними документами. Варто навести приклади державних, галузевих архівних установ, місцевих архівів. Пояснити основні принципи роботи з архівними документами: правильність оформлення запитів, дотримання етичних та правових норм, способи збереження конфіденційної інформації. Коротко слід зупинитися на тому, як користуватися довідковим апаратом архівів (путівники, каталоги, описи), та визначити систему роботи з документами на кожному етапі. Також доцільно визначити, як архівні документи можуть бути використані для поглиблення знань про історичні чи сучасні процеси.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Що таке джерельна база наукового дослідження, і чому вона є важливою?
2. Як оцінити якість та репрезентативність джерельної бази?
3. Чим відрізняються первинні та вторинні джерела?
4. Як визначити ступінь наукової достовірності джерела?

5. Наведіть конкретні приклади опублікованих джерел, які використовуються у вашій сфері досліджень.
6. Які документи найчастіше зберігаються в архівах України?
7. Які правила та етичні норми слід дотримуватися при роботі з архівними документами?

Тема 5

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З НАУКОВОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ

1. Різновиди наукової літератури.
2. Пошук літератури в бібліотеках та в мережі Інтернет.
3. Основні етапи роботи з науковою літературою.
4. Структурування наукової інформації в межах дослідження.
Гіпотеза та її місце в науковому дослідженні.

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання [Текст]: загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Введ. 2016-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 17 с. (Національний стандарт України).
4. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи [Текст]: терміни та визначення понять. Видання офіційне. Введ. 2017-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 36 с. (Національний стандарт України).

Основна література:

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літ-ри, 2014. 142 с.
2. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження. Львів, 2020.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків, 2019. 448 с.
4. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
5. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л.

- Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
6. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2017. 176 с.

Допоміжна література:

1. Артемчук Г., Курило В., Кочерган М. Методика організації науково-дослідної роботи. Навч.підручник для вузів. Київ, 2000.
2. Бондаренко Г. В. Теорія та методологія історії. Програма й тестові завдання, основи курсу, словник понять і категорій. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 196.
3. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження: навч. посібник. Київ: "Міленіум", 2005. 186.
4. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
6. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія, дослідження. Житомир: Вид. М. Косенко, 2003. 188 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. За ред. Є. Конверського. Київ: Цент учбової літ-ри, 2010. 352 с.
8. Соловійов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 317 с.

Додатково рекомендовані репозитарії:

1. Львівська національна бібліотека України імені Василя Стефаника. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>.
2. Наукова бібліотека Львівського університету імені Франка. URL: <https://www.lnulibrary.lviv.ua/>.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>.
5. Національна Парламентська бібліотека України URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>.

Методичні рекомендації

У першому питанні потрібно пояснити існуючу класифікацію наукової літератури (монографії, статті, збірники конференцій, дисертації тощо). Визначити основні характеристики кожного типу літератури, включаючи їх призначення. Розглянути приклади кожного типу літератури та їхнє використання в науковій діяльності.

Друге питання потребує аналізу способів пошуку літератури в бібліотеках та в мережі Інтернет. Насамперед, необхідно з'ясувати, що таке каталоги та картотеки у бібліотеках, які існують їх види та як з ними працювати. Визначити основні онлайн-бази даних та платформи для пошуку наукових джерел (наприклад, Google Scholar, Orcid, Publons тощо).

Третє питання передбачає вивчення основних етапів роботи з науковою літературою. Варто розпочати із планування роботи з літературою: визначення мети та завдань її аналізу, конспектування та виділення основних ідей та аргументів. Слід пояснити процес критичного аналізу та порівняння інформації, а також формування оцінки актуальності, достовірності та наукової цінності матеріалів.

Четверте питання стосується структурування наукової інформації в межах дослідження, а також розробки гіпотези та її місця в науковому дослідженні. Необхідно зупинитися на методах систематизації та категоризації інформації (наприклад, створення картотеки). Потрібно розглянути етапи формулювання гіпотези: визначення проблеми, аналіз існуючих даних, побудова логічного припущення. Додатково слід розкрити роль гіпотези в науковому дослідженні, її зв'язок з цілями та завданнями дослідження.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Які основні різновиди наукової літератури ви знаєте?
2. Як ефективно шукати наукову літературу в мережі Інтернет? Назвіть популярні платформи.

3. Які ключові етапи роботи з науковою літературою можна виділити?
4. Як правильно структурувати наукову інформацію для дослідження?
5. Що таке гіпотеза і яке місце вона займає в науковому дослідженні?
6. Які методи систематизації інформації можна застосовувати в науковій роботі?

Тема 6

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АПАРАТ НАУКОВИХ ВИДАНЬ

1. Бібліографія у наукових працях, її призначення.
2. Основні правила і стандарти бібліографічного опису окремих видів документів.
3. Розташування бібліографічних описів у списках літератури.
4. Правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових робіт.

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання [Текст]: загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Введ. 2016-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 17 с. (Національний стандарт України).
4. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи [Текст]: терміни та визначення понять. Видання офіційне. Введ. 2017-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 36 с. (Національний стандарт України).

Основна література:

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літ-ри, 2014. 142 с.
2. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження. Львів, 2020.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків, 2019. 448 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.

6. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
7. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
8. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2017. 176 с.

Допоміжна література:

1. Артемчук Г., Курило В., Кочерган М. Методика організації науково-дослідної роботи. Навч.підручник для вузів. Київ, 2000.
2. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
3. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид. Дім "Слово", 2009. 240 с.
4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
5. Чорновол-Ткаченко О. О. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Харків: ХНУ ім. В. Каразіна, 2013. 156 с.
6. Соловійов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
7. Терещук Г., Алексієвець М., Алексієвець Л. Науково-дослідницька діяльність студентів: актуальність і організація. Навч. посібник. Тернопіль: Вектор, 2012. 362 с.

Методичні рекомендації

Перше питання потребує з'ясування самого поняття «бібліографії» у наукових працях та їх призначення. Далі слід з'ясувати, як бібліографія сприяє перевірці достовірності дослідження та забезпечує академічну доброчесність. Доречно розглянути приклади оформлення бібліографії у різних наукових працях (дисертації, монографії, статті тощо).

Друге питання потребує ознайомлення з основними правилами і стандартами бібліографічного опису окремих видів документів

(Додаток А). Потрібно розкрити міжнародні та державні стандарти (наприклад, АРА, MLA, ДСТУ 8302:2015 та 8344:2015) та порівняти їх між собою. Зазначити які існують помилки при складанні бібліографічних описів та способи їх уникнення.

Третє питання стосується розташування бібліографічних описів у списках літератури (Додаток А). Охарактеризувати принципи впорядкування бібліографічних списків (алфавітний порядок, хронологічний порядок тощо). Навести приклади коректно складених бібліографічних списків для дисертаційних робіт, статей, курсових робіт.

У четвертему питанні необхідно розкрити правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових робіт. Описати види цитат (прямі цитати, перефразування) та правила їх оформлення. Розкрити методи вставки бібліографічних посилань у тексті (виноски, внутрішньотекстові посилання тощо). Розглянути та навести приклади на дошці правильного цитування та посилання на джерела відповідно до академічних стандартів.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Що таке бібліографія, і яку роль вона відіграє у наукових працях?
2. Які основні стандарти бібліографічного опису документів вам відомі?
3. Чим відрізняється опис книг, статей, дисертацій та електронних ресурсів?
4. Які види цитат існують і як їх правильно оформляти?
5. Як здійснювати посилання на джерела у текстах наукових робіт?
6. Які поширені помилки виникають при складанні бібліографії і як їх уникнути?

Тема 7

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В НАУКОВІЙ РОБОТІ

1. Академічна доброчесність: поняття та правові засади.
2. Відкритий доступ до наукової інформації як інструмент формування академічної культури.
3. Авторське право у науковій й освітній діяльності та методи його захисту.
4. Структура та основні компоненти захисту інтелектуальної власності в Україні.

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (від 01.12.2022). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>
4. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання [Текст]: загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Введ. 2016-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 17 с. (Національний стандарт України).
5. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи [Текст]: терміни та визначення понять. Видання офіційне. Введ. 2017-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 36 с. (Національний стандарт України).
6. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 16 с.
7. Положення про врегулювання конфліктних ситуації у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 10 с.
8. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-

- Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 8 с.
9. Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2023. 6 с.
 10. Порядок перевірки рукописів монографій, підручників, навчальних посібників на рівень унікальності. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 8 с.

Основна література:

1. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.
3. Методичні рекомендації з перевірки курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проектів), дисертацій здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2023. 16 с.
4. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
5. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
6. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: навчальний посібник. Львів: Вересень, 2017. 86 с.
7. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. *Академічна чесність, як основа сталого розвитку університету*. Київ, 2016. С. 9-33.

Допоміжна література:

1. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.

3. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посібник / В. М. Литвин та ін. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні потрібно охарактеризувати основні поняття академічної доброчесності, зокрема визначити її значення в освітній та науковій діяльності. Далі варто розглянути ключові принципи академічної доброчесності (чесність, прозорість, відповідальність тощо). Вивчити правові засади, що регулюють питання академічної доброчесності в Україні (наприклад, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Кодекс академічної доброчесності, нормативні документи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які регулюють процедуру дотримання принципів академічної доброчесності). Окремо варто описати роль та завдання комісію з академічної доброчесності К-ПНУ імені Івана Огієнка (Додатки В, Г та Д).

Друге питання передбачає визначення поняття «відкритий доступ» та пояснити його значення для науки й освіти. Слід проаналізувати, як відкритий доступ сприяє формуванню академічної культури (збільшення доступу до знань, посилення прозорості в наукових дослідженнях тощо). Навести приклади відкритих платформ (наприклад, НРАТ, Укрпатент, УкрІНТЕІ тощо) та їхню роль у поширенні наукової інформації.

У третьому питанні необхідно пояснити суть термінів «авторське право», «патент», їх основні положення та сферу дії у контексті наукової й освітньої діяльності. Висвітлити правові аспекти захисту авторських прав в Україні (Закон України «Про авторське право і суміжні права»). Розглянути практичні методи захисту авторських прав (процес реєстрації наукових, навчальних праць; використання ліцензій Creative Commons тощо). Навести приклади порушень авторського права та механізми їх вирішення.

Четверте питання потребує визначення поняття «інтелектуальна власність» і її види (авторське право, засоби

індивідуалізації тощо). Описати структуру системи захисту інтелектуальної власності в Україні (органи влади, нормативно-правова база, електронні платформи для перевірки на запозичення). Навести приклади ефективного захисту прав на інтелектуальну власність в Україні та які існують символи для її позначення у наукових виданнях.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Які нормативно-правові акти регулюють академічну доброчесність в Україні?
2. Назвіть нормативно-правові документи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка які регулюють академічну доброчесність.
3. Які механізми забезпечення академічної доброчесності використовуються у закладах освіти?
4. Які переваги відкритого доступу для формування академічної культури?
5. Назвіть кілька прикладів платформ відкритого доступу і їхнє призначення.
6. У чому полягають особливості використання ліцензій Creative Commons?
7. Які закони регулюють авторське право в Україні?

Тема 8

ПЛАГІАТ У НАУКОВИХ РОБОТАХ І МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НИМ

1. Плагіат як порушення академічної доброчесності. Різновиди плагіату.
2. Перевірка академічних текстів на плагіат: мета, завдання.
3. Різниця між плагіатом та унікальністю тексту.
4. Сучасна система перевірки академічних текстів на ознаки запозичень.
5. Значення системи перевірки на унікальність (відсутність плагіату).

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (від 01.12.2022). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>
4. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання [Текст]: загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Введ. 2016-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 17 с. (Національний стандарт України).
5. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи [Текст]: терміни та визначення понять. Видання офіційне. Введ. 2017-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 36 с. (Національний стандарт України).
6. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 16 с.
7. Положення про врегулювання конфліктних ситуації у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 10 с.

8. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 8 с.
9. Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2023. 6 с.
10. Порядок перевірки рукописів монографій, підручників, навчальних посібників на рівень унікальності. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 8 с.

Основна література:

1. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.
3. Методичні рекомендації з перевірки курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проектів), дисертацій здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2023. 16 с.
4. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
5. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
6. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: навчальний посібник. Львів: Вересень, 2017. 86 с.
7. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. *Академічна чесність, як основа сталого розвитку університету*. Київ, 2016. С. 9-33.

Допоміжна література:

1. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
3. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посібник / В. М. Литвин та ін. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні потрібно охарактеризувати поняття «плагіат» як порушення академічної доброчесності, розкрити його сутність та наслідки (Додаток Б). Висвітлити етичні, правові та академічні аспекти боротьби з плагіатом. Перелічити основні різновиди плагіату, такі як: прямий, «мозаїчний» плагіат, перефразування без належного посилання, самоплагіат тощо.

У другому питанні необхідно з'ясувати, чому перевірка текстів на рівень унікальності є важливою складовою забезпечення академічної доброчесності (Додатки Г та Д). Вказати основні мету перевірки (виявлення запозичених матеріалів без посилань, попередження порушень тощо) та сформулювати завдання перевірки (підвищення якості наукових текстів, забезпечення достовірності й унікальності досліджень).

У третьому питанні варто дати визначення поняття «унікальність тексту» та «плагіат». Проаналізувати основні відмінності між цими термінами та пояснити, як унікальність тексту впливає на визначення плагіату, але це не завжди є гарантією відсутності плагіату. Далі доцільно навести гіпотетичні приклади плагіату та унікальності тексту.

Для розкриття четвертого питання потрібно описати, як працюють сучасні системи перевірки на плагіат (наприклад, Unicheck, StrikePlagiarism, Turnitin, PlagScan тощо). Охарактеризувати принципи роботи однієї із систем. Вказати основні можливості таких систем (звіт про збіги, виділення джерел, перевірка на використання ШІ). Розглянути обмеження систем

перевірки, наприклад: неможливість оцінки ідей чи концепцій (Додаток Г).

П'яте питання вимагає з'ясування питання, чому системи перевірки є важливими для забезпечення академічної доброчесності. Слід пояснити значення перевірки текстів для: науковців, здобувачів вищої освіти, закладів вищої освіти. Висвітлити роль цих систем у попередженні порушень авторських прав та підвищенні якості наукових досліджень. Розкрити механізми покарання за виявлення фактів академічної недоброчесності (Додатки В, Г та Д).

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Чим «мозаїчний» плагіат відрізняється від прямого?
2. Чому перевірка текстів на плагіат важлива для науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти?
3. Чи може текст бути унікальним, але містити плагіат? Чому?
4. Наведіть приклад системи перевірки текстів в університетах.

Тема 9

КУРСОВА І КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТИ ЯК ФОРМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

1. Сутність, мета і завдання курсових і кваліфікаційної робіт.
2. Вибір теми курсової та кваліфікаційної робіт.
3. Науковий керівник і його функції.
4. Типова структура та обов'язкові складові студентської науково-дослідної роботи.

Джерела:

1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання [Текст]: загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Введ. 2016-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 17 с. (Національний стандарт України).
2. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи [Текст]: терміни та визначення понять. Видання офіційне. Введ. 2017-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 36 с. (Національний стандарт України).
3. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 16 с.
4. Положення про врегулювання конфліктних ситуації у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 10 с.
5. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 8 с.
6. Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2023. 6 с.

Основна література:

1. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.
3. Методичні рекомендації з перевірки курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проєктів), дисертацій здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2023. 16 с.
4. Методичні рекомендації з написання кваліфікаційних робіт для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти історичного факультету. Третє вид. доп. та перероб. / Авторі-укладачі Валерій Степанков, Діана Яблонська. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 86 с.
5. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022.
6. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
7. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: навчальний посібник. Львів: Вересень, 2017. 86 с.

Допоміжна література:

1. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.
2. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
3. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посібник / В. М. Литвин та ін. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно проаналізувати, що таке курсова та кваліфікаційна роботи, визначити їх сутність як форм студентських наукових досліджень. Вказати мету написання курсових і кваліфікаційних робіт, зокрема: розвиток навичок дослідницької діяльності, поглиблене вивчення дисципліни, формування професійних компетенцій тощо. Основні завдання, які вирішують ці роботи, наприклад: розробка теоретичних і практичних підходів до певної теми, аналіз наукових джерел, обґрунтування власних висновків тощо.

Друге питання потребує розкриття загальних підходів до правильного обрання теми курсової або кваліфікаційної роботи, враховуючи особисті наукові інтереси здобувача вищої освіти, актуальність та практичну значущість теми, наявність літературної та джерельної бази тощо (варто навести конкретний приклад). Далі доцільно окремо зупинитися на погодженні теми з науковим керівником і затвердження її в ЗВО. Доречно наголосити на типових помилках при виборі теми (наприклад, надто широка тема, недостатньо досліджена галузь тощо).

У третьому питанні потрібно пояснити, хто такий науковий керівник і яку роль він відіграє у виконанні курсової чи кваліфікаційної роботи. Далі слід визначити основні функції наукового керівника (допомога у виборі теми, надання рекомендацій щодо структури роботи, консультації з питань методології дослідження, перевірка тексту роботи на відповідність вимогам). На останок варто з'ясувати, як ефективно співпрацювати з науковим керівником для досягнення найкращих результатів.

Четверте питання варто розпочати із компонентів типової структури студентської науково-дослідної роботи, а саме: титульна сторінка, зміст, вступ (актуальність теми, мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, хронологічні межі, географічні межі, наукова новизна, практичне значення, апробація та структура роботи), основна частина, висновки (відповідно до поставлених завдань),

список використаних джерел та літератури, додатки (за необхідності). Також потрібно описати обов'язкові вимоги до кожного розділу та бібліографічного опису.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Яка головна мета написання студентських наукових робіт?
2. Як курсова та кваліфікаційна роботи впливають на формування професійних компетенцій?
3. Які критерії необхідно враховувати під час вибору теми?
4. Чому важливо обирати актуальні теми для наукових робіт?
5. Яких помилок слід уникати при виборі теми?
6. Яку допомогу науковий керівник надає студенту під час виконання дослідження?
7. Чому важливо дотримуватися рекомендацій наукового керівника?
8. Яка роль вступу в структурі наукової роботи?
9. Якими є вимоги до оформлення наукової роботи?

САМОСТІЙНА РОБОТА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇЇ ВИКОНАННЯ

Самостійна робота студентів займає важливе місце у процесі вивчення ними навчального матеріалу. Вона передбачає розвиток вміння студентів підібрати необхідну літературу до теми практичних занять, концентрувати увагу на основних її пунктах, робити власні аргументовані висновки, систематизувати й аналізувати документи і матеріали. Самостійна діяльність включає в себе також роботу на лекціях, конспектування та доповнення отриманої інформації у процесі самостійного пошуку; написання рефератів, контрольних робіт, опрацювання передбачених програмою тем, винесених на самостійне вивчення, роботу з монографічною, науковою літературою.

Окремою формою самостійної роботи є реферат по історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, НАН України, бібліотечним установам тощо, що стосуються змісту освітнього компоненту. Самостійна робота може бути зарахована за результатами підготовки студентом наукової статті з урахуванням знань, отриманих при вивченні освітнього компоненту «Основи наукової діяльності».

Важливість самостійної роботи зумовлена й тим, що вона дисциплінує студентів, формує у них навички систематичної, цілеспрямованої діяльності, а відтак, готує їх до самостійної наукової праці.

Звичайно, висока результативність самостійної діяльності студентів може бути досягнута лише за наявності постійного систематичного контролю за нею з боку науково-педагогічного працівника.

Для успішного опанування змісту навчального предмету студенту необхідно відповідально поставитися до виконання самостійної роботи, з перших днів навчання розробити чіткий план щодо її виконання і протягом семестру неухильно його дотримуватися. У разі виникнення питань – потрібно звертатися за консультаціями до науково-педагогічного працівника.

ТЕМИ І ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ

Теми і питання, що розглядаються	К-ть год.	Форми контролю
<p>Роль і завдання наукової діяльності в Україні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, функції і значення історичної науки. 2. Форми і напрями розвитку історичної науки в Україні та їх наукові установи. 3. Склад та підготовка наукових кадрів в сфері історії. Історик як суб'єкт пізнання. 4. Класифікація історичних знань. 	4	співбесіда
<p>Науково-дослідна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета та завдання науково-дослідної роботи студентів. 2. Етапи організації наукового дослідження. 3. Форми науково-дослідної діяльності. 4. Робота з джерелами та літературою. 5. Представлення результатів наукового дослідження. 	4	співбесіда
<p>Визначення напрямку наукового пошуку.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз актуальних проблем у науковій сфері. 2. Формулювання наукової теми дослідження. 3. Визначення об'єкта та предмета дослідження. 4. Постановка мети та завдань наукового пошуку. 5. Вибір методології для вирішення дослідницьких завдань. 	4	співбесіда
<p>Умови успішної наукової діяльності.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мотивація – основа успіху у науковій роботі. 2. Особисті якості дослідника-науковця. 3. Планування в науковій роботі. 4. Раціональна організація часу і праці 	4	співбесіда

науковців.		
<p>Підготовка наукового дослідження: послідовність дій.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вибір теми та формулювання наукової проблеми. 2. Огляд наукової літератури та джерел для дослідження. 3. Визначення мети, завдань та гіпотези дослідження. 4. Розробка методології та вибір методів дослідження. 5. Планування та організація дослідницької роботи. 	4	співбесіда
<p>Структура наукової роботи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні вимоги до структури наукової роботи. 2. Вступ: визначення теми, обґрунтування її актуальності та мети дослідження. 3. Основна частина: огляд літератури, методологія та аналіз результатів дослідження. 4. Висновки: підсумки дослідження та рекомендації для подальших досліджень. 5. Список використаних джерел та додатки. 	4	співбесіда
<p>Методологія та методи наукового дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методологія історії та її функції. 2. Класифікація наукових методів. 3. Наукові принципи в історичній / політологічній науці. 4. Загальнонаукові та спеціально-наукові методи в історії. 	4	співбесіда
<p>Джерельна основа наукового дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джерельна база роботи та її значення. 2. Види джерел та ступінь їх наукової достовірності. 	4	співбесіда

<p>3. Опубліковані та неопубліковані джерела.</p> <p>4. Система архівосховищ в Україні. Основні принципи роботи з архівними документами.</p>		
<p>Організація роботи з науковою літературою.</p> <p>1. Різновиди наукової літератури.</p> <p>2. Пошук літератури в бібліотеках та в мережі Інтернет.</p> <p>3. Основні принципи роботи з науковою літературою.</p>	4	співбесіда
<p>Бібліографічний апарат наукових досліджень.</p> <p>1. Бібліографія у наукових працях, її призначення.</p> <p>2. Основні правила і стандарти бібліографічного опису окремих видів документів.</p> <p>3. Розташування бібліографічних описів у списках літератури.</p> <p>4. Правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових робіт.</p>	4	співбесіда
<p>Академічна доброчесність у науковій роботі</p> <p>1. Академічна доброчесність: поняття та правові засади.</p> <p>2. Відкритий доступ до наукової інформації як інструмент формування академічної культури.</p> <p>3. Авторське право у науковій й освітній діяльності та методи його захисту.</p> <p>4. Структура та основні компоненти захисту інтелектуальної власності в Україні.</p>	4	співбесіда
<p>Плагіат у наукових роботах і методи боротьби з ним.</p> <p>1. Плагіат як порушення академічної доброчесності. Різновиди плагіату.</p> <p>2. Перевірка академічних текстів на плагіат: мета, завдання і значення.</p>	4	співбесіда

<p>3. Різниця між плагіатом та унікальністю тексту.</p> <p>4. Сучасна система перевірки академічних текстів на ознаки запозичень.</p>		
<p>Апробація і захист кваліфікаційної роботи.</p> <p>1. Поняття апробації кваліфікаційної роботи та її значення в науковому процесі.</p> <p>2. Підготовка до захисту: структура презентації та основні моменти, на які слід звернути увагу.</p> <p>3. Оцінка роботи комісією: критерії оцінювання та роль наукового керівника.</p> <p>4. Процес захисту: особливості публічного виступу та відповіді на запитання.</p> <p>5. Висновки за результатами захисту та рекомендації для подальших досліджень.</p>	4	співбесіда
<p>Курсова і кваліфікаційна робота як форми науково-дослідної роботи.</p> <p>1. Сутність, мета і завдання курсових і дипломних робіт.</p> <p>2. Вибір теми курсової і дипломної робіт.</p> <p>3. Науковий керівник, його функції.</p> <p>4. Типова структура та обов'язкові складові студентської науково-дослідної роботи.</p>	2	співбесіда
Всього годин	54	

Перелік тем для самостійної роботи

1. Наукознавство, як навчальна дисципліна.
2. Правові основи наукової діяльності в Україні.
3. Установи історичної науки в Україні.
4. Структура, логіка і функції науки.
5. Методологічні основи наукового дослідження.
6. Академічна доброчесність та система перевірки на її дотримання.
7. Методи наукового дослідження та їх класифікація.
8. Центральні державні архіви України, характеристика фондів.
9. Обласні державні архіви України, як джерело дослідження з історії.
10. Експозиції та фонди музеїв України, як історичне джерело.
11. Методика фіксації та опрацювання архівних документів.
12. Опубліковані збірники документів з історії та їх значення в наукових дослідженнях.
13. Мемуарна література, як історичне джерело.
14. Періодика (газети, журнали), як історичне джерело та методика її опрацювання.
15. Пам'ятки матеріальної культури як історичне джерело.
16. Методика використання в дослідженнях пам'яток матеріальної культури.
17. Форми і методи використання інтернету в наукових дослідженнях.
18. Відділи рукописів бібліотек України як історичне джерело.
19. Національна бібліотека України НАН України ім. В. Вернадського, як джерело наукових досліджень.
20. Державна історична бібліотека України, як джерело наукових досліджень.
21. Інститут історії України НАН України: структура, напрямки історичних досліджень.

22. Інститут всесвітньої історії НАН України: структура, напрямки історичних досліджень.
23. Інститут археології України НАН України: структура роботи, напрями археологічних досліджень.
24. Інститут українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича у Львові: структура роботи і напрями археологічних досліджень.
25. Інститут української археографії і джерелознавства ім. М. Грушевського: структура роботи, напрями наукових досліджень.
26. Наукове товариство студентів, магістрантів, аспірантів та молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка – координатор і організатор наукової діяльності вишу.
27. Студентські наукові гуртки та проблемні групи у ЗВО.
28. Національна академія наук України: етапи розвитку.
29. Аспірантура, як форма підготовки наукових кадрів.
30. Методика написання наукової роботи та її компоненти.
31. Реферат: організація і методика написання.
32. Курсова, дипломна робота: організація, структура, методика написання.
33. Магістерська робота: організація, структура, методика написання.
34. Наукова доповідь: організація, структура, методика написання.
35. Академічна доброчесність: суть та правові засади.
36. Академічна недоброчесність у науковій роботі та методи боротьби з цим.
37. Теоретико-методологічна складова наукової роботи.
38. Планування та раціональна організація часу в науковій роботі.
39. Студентські наукові конференції: мета, організація і форми проведення.
40. Кафедра ЗВО – базова основа наукових досліджень.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Розкрийте суть планування в науковій роботі.
2. Опишіть сутність, мету і завдання кваліфікаційної роботи.
3. Охарактеризуйте джерельну базу роботи і її значення.
4. Розкрийте особливості організації науки і наукових досліджень в Україні.
5. Назвіть обов'язкові елементи вступної частини дипломної роботи та коротко поясніть їх
6. Розкрийте основні правила бібліографічного опису окремих видів документів.
7. Охарактеризуйте види джерел та ступінь їх достовірності.
8. З'ясуйте завдання та функції наукового керівника.
9. Розкрийте основні принципи роботи з архівними документами.
10. Розпишіть процедуру обрання теми курсової або кваліфікаційної роботи.
11. Опишіть систему пошуку літератури у мережі Інтернет.
12. З'ясуйте суть поняття, функцій і значення науки.
13. Розкрийте основні принципи роботи з науковою літературою
14. Визначте особисті якості науковця.
15. Розпишіть систему перевірки академічних текстів на елемент плагіат і її значення.
16. Розкрийте загальнонаукові методи в історії.
17. Опишіть систему архівосховищ в Україні.
18. Опишіть види опублікованих та неопублікованих джерела та коротко проаналізуйте.
19. Розкрийте систему підготовка наукових кадрів в сфері історії або правознавства.
20. Розкрийте різновиди плагіату.
21. Поясніть різницю між плагіатом та унікальністю.
22. Охарактеризуйте елементи планування в науковій роботі.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Відповідно до сучасних вимог, оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти здійснюється за стобальною шкалою. Вона дає змогу з максимальною повнотою та об'єктивністю оцінити роботу студентів не лише під час практичних занять, але й у процесі виконання ними самостійної роботи, підготовки до занять контрольної роботи, колоквіуму. Відповідно до вказаних особливостей, розподіл максимально можливих балів за виконання окремих видів робіт здійснено за наступною схемою:

Поточний і модульний контроль			Залік (сума балів)
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	100 балів
40 балів	40 балів	20 балів	

Критерії оцінювання практичного заняття (поточний контроль)

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Відповіді студентів на практичних заняттях оцінюються за 12-бальною системою за наступними критеріями:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів

		академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Високий (творчо- професій- ний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

По завершенню усіх практичних занять, здійснюється підрахунок поточної рейтингової оцінки знань, умінь та навичок студентів. У запропонованій вище схемі розподілу балів ця оцінка є результатом поточного оцінювання і може становити максимум **40 балів**.

Підрахунок проводиться за наступною формулою:

$$R = (0,05 \times r + 0,4) \times 20$$

де **r** – середня оцінка навчальної діяльності студента на практичних заняттях,

а **R** – рейтингова оцінка знань, умінь та навичок студентів на практичних заняттях.

З вище наведеної формули видно, що за умови отримання студентом протягом практичних занять середньої оцінки «12», його рейтингова оцінка на навчальних заняттях буде становити встановлений максимум – **40 балів**:

$$R = (0,05 \times 12 + 0,4) \times 40 = 40$$

Якщо ж середня оцінка менша за 12 балів, то, відповідно, меншою буде й оцінка за поточне оцінювання. За мінімальної середньої оцінки у **4 бали**, рейтингова оцінка знань, умінь та навичок студентів на навчальних заняттях буде становити **R = (0,05 × 4 + 0,4) × 40 = 24**, тобто 60% від встановленого максимуму.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на заздалегідь запропоновані питання з навчальної дисципліни. Модульна контрольна робота складається з чотирьох питань, відповідь на кожне з яких оцінюється максимум у 10 балів. Відповідно максимальна оцінка за модульну контрольну роботу – 40 балів. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 24 балів, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

При оцінюванні відповіді на кожне питання застосовуються такі критерії:

10 балів – відповідь на питання повна, ґрунтовна, аргументована, студент досконало орієнтується в навчальному матеріалі, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни, вмiє аналізувати різні концепції, робить аргументовані висновки, демонструє власне бачення проблеми й шляхів її розв’язання;

8-9 балів – відповідь на питання загалом вірна, студент орієнтується в навчальному матеріалі, втім у відповіді зустрічаються незначні помилки чи неточності;

6-7 балів – відповідь на питання часткова, неповна, втім студент демонструє обізнаність із загальними питаннями навчальної дисципліни та виявляє окремі елементи самостійного мислення;

0-5 балів – відповідь уривчаста, логічно незв’язана, має грубі помилки, або ж відповідь відсутня взагалі.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Самостійна робота оцінюється за результатами підготовки та презентації студентами реферату за наступними критеріями:

19-20 балів: Реферат та зміст доповіді відповідають обраній для дослідження темі. Студент вийшов на високий рівень теоретичних узагальнень, провів детальний аналіз явищ і процесів у досліджуваному об’єкті. Студентом повністю розкритий зміст роботи. На основі проведених досліджень та облікових робіт зроблені ґрунтовні висновки, узагальнення.

16-18 балів: Реферат та зміст доповіді відповідають обраній для дослідження темі, містить всі необхідні структурні компоненти. У презентованій роботі допущені неточності в теоретичному узагальненні матеріалу. На основі проведеного дослідження зроблені висновки.

12-14 балів: Реферат та зміст доповіді відповідають обраній для дослідження темі, однак відсутній послідовний логічний взаємозв’язок між структурними елементами та алгоритм розв’язання поставленої проблеми. У презентованій роботі наявний стислий аналіз явищ і процесів на досліджуваному об’єкті, але

прослідковуються проблеми в узагальненні матеріалу. На основі проведених досліджень та облікових робіт не чітко зроблені або й відсутні висновки.

0-11 балів: Реферат та зміст доповіді не відповідають обраній для дослідження темі. У презентованій роботі наведені дані, що суперечать обраному джерелу. Нерозкритими залишаються поставлені у роботі завдання.

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ ДЛЯ ДОПОВІДЕЙ, НАУКОВИХ СТАТЕЙ ТА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Етичні принципи у науці: чесність, прозорість, відповідальність.
2. Гіпотеза у наукових дослідженнях: основні вимоги та приклади.
3. Методи та інструменти збору даних: якісний і кількісний підходи.
4. Емпіричні та теоретичні методи дослідження.
5. Методи статистичної обробки даних у наукових дослідженнях з історії/політології.
6. Як писати наукові статті, тези та реферати з історії/політології.
7. Рекомендації щодо структури наукової роботи (вступ, методологія, результати).
8. Ефективна презентація дослідження: створення постерів і виступів.
9. Роль міждисциплінарного підходу у сучасних дослідженнях.
10. Вплив технологій на розвиток сучасної науки.
11. Проблема плагіату та академічної недоброчесності.
12. Як перетворити дослідницьку ідею у стартап або інновацію.
13. Наукові гранти: як правильно подавати заявку?
14. Наукова робота та джерела фінансування.
15. Систематизація джерельної бази для наукового дослідження в історії/політології.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Наукознавство, як навчальна дисципліна.
2. Предмет, завдання, зміст та структура курсу «Основи наукових досліджень».
3. Правові основи наукової діяльності в Україні.
4. Етапи розвитку історичної науки в Україні.
5. Установи історичної науки в Україні.
6. Наукове та антинаукове пізнання.
7. Структура, логіка і функції науки.
8. Наука як специфічна риса людської діяльності.
9. Закони розвитку науки.
10. Процеси наукових досліджень.
11. Методологічні основи наукового дослідження.
12. Логічна основа наукового дослідження.
13. Методи наукового дослідження, їх класифікація.
14. Центральні державні архіви України, характеристика фондів з історії.
15. Обласні державні архіви України, як джерело дослідження з історії.
16. Міські і районні архіви України як джерело дослідження історії.
17. Відомчі архіви, як джерело дослідження історії.
18. Експозиції та фонди музеїв України, як історичне джерело.
19. Приватні архіви і колекції, як історичне джерело.
20. Методика фіксації та опрацювання архівних документів.
21. Опубліковані збірники документів з історії та їх значення в наукових дослідженнях.
22. «Акты Южной и Западной России» (XIX ст.) як важливе історичне джерело.
23. «Архив Юго-Западной России» (кінець XIX – поч. XX ст.) як важливе історичне джерело.
24. «Жерела з історії України – Руси» (кінець XIX – поч. XX ст.) як важливе історичне джерело.

25. «Полное собрание летописей России» (XIX – XX ст.) як важливе історичне джерело.
26. Методика фіксації та опрацювання опублікованих документів.
27. Мемуарна література, як історичне джерело.
28. Методика опрацювання меморіальної літератури.
29. Періодика (газети, журнали), як історичне джерело.
30. Методика опрацювання матеріалів періодики.
31. Історичні журнали і газети України доби державної незалежності.
32. Пам'ятки матеріальної культури як історичне джерело.
33. Методика використання в дослідженнях пам'яток матеріальної культури.
34. Форми і методи фіксації свідчення сучасників історичних подій.
35. Формування банку комп'ютерних даних у наукових дослідженнях.
36. Форми і методи використання інтернету в наукових дослідженнях.
37. Відділи рукописів бібліотек України як історичне джерело.
38. Методика роботи у відділах рукописів бібліотек України.
39. Методика роботи у бібліографічних відділах бібліотеках України.
40. Національна бібліотека України НАН України ім. В. Вернадського, як джерело наукових досліджень.
41. Державна історична бібліотека України, як джерело наукових досліджень.
42. Парламентська бібліотека України як джерело наукових досліджень.
43. Центральна наукова бібліотека НАН України ім. В. Стефаника у Львові, як джерело наукових досліджень.
44. Державна наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка у м. Харкові.
45. Обласні наукові універсальні бібліотеки України, як джерело наукових досліджень.
46. Відомчі бібліотеки України як джерело наукових досліджень.

47. Інститут історії України НАН України: структура, напрямки історичних досліджень.
48. Інститут археології України НАН України: структура роботи, напрями археологічних досліджень.
49. Інститут українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича у Львові: структура роботи і напрями археологічних досліджень.
50. Інститут української археографії і джерелознавства ім. М. Грушевського: структура роботи, напрями наукових досліджень.
51. Кафедра ЗВО – базова основа наукових досліджень.
52. Студентське наукове товариство у ЗВО.
53. Ради НДРС у ЗВО як координатори і організатори студентської наукової роботи.
54. Студентські наукові гуртки у ЗВО.
55. Проблемні студентські наукові групи у ЗВО.
56. Індивідуальна науково-дослідна робота студентів у ЗВО.
57. Студентські наукові конференції: організація і форми проведення.
58. Студентські наукові олімпіади: форми і методи проведення.
59. Національна академія наук України: етапи розвитку.
60. Галузеві академії наук України.
61. Аспірантура, як форма підготовки наукових кадрів.
62. Магістратура, як форма підготовки наукових кадрів.
63. Методика планування наукової роботи.
64. Методика написання вступу наукової роботи та його компоненти.
65. Методика написання висновків наукового дослідження.
66. Науковий апарат дослідження.
67. Методика написання огляду джерел наукового дослідження.
68. Методика написання історіографії наукового дослідження.
69. Методика складання списку використаних джерел і літератури наукового дослідження.
70. Реферат: організація і методика написання.
71. Курсова робота: організація, структура, методика написання.

72. Дипломна робота: організація, структура, методика написання.
73. Магістерська робота: організація, структура, методика написання.
74. Наукова доповідь: організація, структура, методика написання.
75. Організація захисту курсової роботи.
76. Організація захисту дипломної роботи.
77. Підготовка звіту про науково-дослідну роботу.
78. Методика складання анотації наукового дослідження.
79. Обчислювальна техніка і її використання в науковому дослідженні.
80. Методика підготовки наукового дослідження до друку (видання).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

І. Джерела

1. Закон України «Про вищу освіту України» (від 01.07.2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту України» (від 05.09.2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (від 01.12.2022). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>
4. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання [Текст]: загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Введ. 2016-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 17 с. (Національний стандарт України).
5. ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи [Текст]: терміни та визначення понять. Видання офіційне. Введ. 2017-07-01. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2017. 36 с. (Національний стандарт України).
6. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 16 с.
7. Положення про врегулювання конфліктних ситуації у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 10 с.
8. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2024. 8 с.
9. Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2023. 6 с.
10. Порядок перевірки рукописів монографій, підручників, навчальних посібників на рівень унікальності. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 8 с.

II. Підручники, посібники, статті та інтернет-ресурси

1. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літ-ри, 2014. 142 с.
2. Вегеш М. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації для студентів-політологів Ужгородського національного університету. Ужгород, 2022. 74 с.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження. Львів, 2020. 336 с.
4. Гільбо К. Стартап на \$100. Як перетворити хобі на бізнес / пер. з англ. А. Ящук. Київ: Наш формат, 2017. 264 с.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків, 2019. 448 с.
6. Завальнюк О. М., Яблонська Д. Р. Українські вчені і політкомісари в історії Кам'янець-Подільського інституту народної освіти: персональний вимір (1921-1930 рр.): монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2022. 408 с.
7. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ, 2019. 144 с.
8. Надикто В. Т. Основи наукових досліджень: підручник. Київ, 2024. 268 с.
9. Опря І. А. Зародження та становлення Англіканської церкви у XVI ст. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 2(20). С. 1612-1623.
10. Опря І. А. Історія зарубіжної культури: навчально-методичний посібник для студентів 3 курсу історичного факультету. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. 154 с.
11. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Єрмошкіна, О. В. Крилова, О. І. Замковий, Н. В. Антипенко. Дніпро, 2022. 227 с.
12. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська, О. В. Данілін, Д. О. Кальмус. Кременчук, 2022. 196 с.
13. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: навчальний посібник. Львів: Вересень, 2017. 86 с.
14. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2017. 176 с.

15. Солнцев С. О., Зозульов О. В., Юдіна Н. В., Царьова Т. О., Язвінська Н. В. Маркетинг стартап-проектів: навчальний посібник для усіх спеціальностей другого освітнього ступеню «магістр». Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 218 с.

16. Степанков В. С. Дипломна робота: навч.-методич. посіб. Кам'янець-Подільський, 2017. 90 с.

17. Степанков В. С. Дубінський В. А. Новітня історія країн Азії та Африки: навчально-методичний посібник з організації самостійної роботи для студентів історичного факультету. Вид. 3-тє, випр. і доп. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 120 с.

18. Степанков В. С., Опря І. А. Методика викладання історичних дисциплін в закладах вищої освіти: навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія. Кам'янець-Подільський, 2024. 90 с.

19. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. *Академічна чесність, як основа сталого розвитку університету*. Київ, 2016. С. 9-33.

20. Яблонська Д. Р. Фонд 166 Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України як джерело вивчення особливостей функціонування педагогічної освіти в УСРР (1920-і рр.). *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронне видання]*. Кам'янець-Подільський, 2023. Вип. 15. С. 142-144.

21. Яблонська Д. Р. Фонд 166 Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України як джерело вивчення особливостей функціонування педагогічної освіти в УСРР (1920-і рр.). *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронне видання]*. Кам'янець-Подільський, 2023. Вип. 15. С. 142-144.

22. Яблонська Д. Р. Формування мережі інститутів народної освіти в УСРР на початку 1920-х рр.: завдання і результати // *Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи: збірник наукових праць* / [редкол.: В.С. Степанков (головн. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка, 2023. Випуск 11: На пошану доктора історичних наук С.А. Копилова. С. 210-214.

23. Яковенко Н. Вступ до історії: навч. посібник. Київ: Критика, 2016. 376 с.

24. StartUp проекти та їх оцінювання (StartUp projects and their evaluation): конспект лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальностей 121 Інженерія програмного забезпечення та 126 Інформаційні системи та технології факультету інформаційних технологій УжНУ / Укладач: д.т.н., доц. Поліщук В.В. Ужгород: 2023. 70 с. (URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/60553>).

25. Львівська національна бібліотека України імені Василя Стефаника. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>.

26. Наукова бібліотека Львівського університету імені Франка. URL: <https://www.lnulibrary.lviv.ua/>.

27. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>.

28. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>.

29. Національна Парламентська бібліотека України URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>.

III. Допоміжна література:

1. Артемчук Г., Курило В., Кочерган М. Методика організації науково-дослідної роботи. Навч.підручник для вузів. Київ, 2000. 270 с.

2. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію / пер. з англ. Н. Валевська. Київ: Наш формат, 2019. 512 с.

3. Бондаренко Г. В. Теорія та методологія історії. Програма й тестові завдання, основи курсу, словник понять і категорій. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 196.

4. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження: навч. посібник. Київ: "Міленіум", 2005. 186.

5. Ковальчук В. В., Моїсеєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Вид 5-те. Київ: ВД "Професіонал", 2008. 240 с.

6. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид. Дім "Слово", 2009. 240 с.

7. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
8. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія, дослідження. Житомир: Вид. М. Косенко, 2003. 188 с.
9. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів: підручник. Київ: Знання, 2006. 331 с.
10. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посібник /В.М. Литвин та ін.. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.
11. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. За ред. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літ-ри, 2010. 352 с.
12. Чорновол-Ткаченко О. О. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Харків: ХНУ ім.. В. Каразіна, 2013. 156 с.
13. Соловійов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
14. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукового дослідження: підручник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2007. 317 с.
15. Терещук Г., Алексієвець М., Алексієвець Л. Науково-дослідницька діяльність студентів: актуальність і організація. Навч. посібник. Тернопіль: Вектор, 2012. 362 с.
16. Цехмістрова Г. С. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид. Дім "Слово", 2008. 280 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Програма навчальної дисципліни.....	7
Зміст курсу.....	8
Тематика практичних занять та методичні поради до їх підготовки.....	12
Самостійна робота та методичні рекомендації до її виконання.....	45
Теми і питання, що виносяться на самостійне опрацювання.....	46
Перелік питань модульної контрольної роботи.....	52
Система оцінювання результатів роботи студентів.....	53
Орієнтовні теми для доповідей, наукових статей та курсових робіт.....	60
Питання для самоконтролю.....	61
Рекомендовані джерела та література.....	65
Додатки.....	71

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклад оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел та літератури з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: один автор	<ol style="list-style-type: none">1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.

<p>Два автори</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
<p>Три автори</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
<p>Чотири і більше авторів</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.

<p>Автор(и) та редактор(и)/упорядники</p>	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
<p>Без автора</p>	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>

<p>Багатотомні видання</p>	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
<p>Автореферати дисертацій</p>	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
<p>Дисертації</p>	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>

<p>Законодавчі та нормативні документи</p>	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
<p>Архівні документи</p>	<p>1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>

Патенти	<p>1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Проточність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>2. Шилаев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Историко-правовая спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>

<p>Бібліографічні показники</p>	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : біобібліогр. показч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. показч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показники (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>
<p>Частина видання: книги</p>	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>4. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
<p>Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про</p>

	<p>бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
<p>Частина видання: довідкового видання</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
<p>Частина видання: продовжуваного видання</p>	<p>1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонки за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p>

	<p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
<p>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	
<p>Книги</p>	<p>Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017).</p>
<p>Законодавчі документи</p>	<p>1. Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017).</p> <p>2. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).</p>
<p>Періодичні видання</p>	<p>1. Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i>. 2013. № 10. URL: http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017).</p>

	<p>2. Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i>. 2012. Vol. 36, № 5. P. 561 –570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017).</p> <p>3. Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p>
<p>Сторінки з веб-сайтів</p>	<p>Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).</p>

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огіска

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою
Кам'янець-Подільського
національного університету імені
Івана Огіска

28.09 2023 р., протокол № 11

Голова вченої ради
 Сергій КОПИЛОВ

Введено в дію наказом ректора
від 23.10. 2023 р., № 139-02

ПОРЯДОК

скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти
та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському
національному університеті імені Івана Огіска

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (далі – Порядок) визначає процедуру скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (далі – скасування рішення), процедуру розгляду справи про порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, процедуру розгляду питання щодо добровільної відмови здобувача вищої освіти від ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації, правові наслідки скасування рішення та порядок його оскарження.

1.2. Порядок розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2021 р. № 897, Статуту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція), Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Кодексу академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), інших нормативно-правових документів у сфері вищої освіти.

1.3. Дія цього Порядку поширюється на рішення про присудження ступенів вищої освіти «бакалавр» і «магістр» та присвоєння відповідних кваліфікацій.

1.4. Скасування рішення здійснюється з урахуванням вимог Закону України «Про освіту» у разі виявлення, зокрема у кваліфікаційній/дипломній роботі, академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману, хабарництва¹.

1.5. Скасування рішення здійснює Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (далі – К-ПНУ).

II. РОЗГЛЯД СПРАВИ ПРО ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

2.1. К-ПНУ ініціює процедуру виявлення фактів порушення академічної доброчесності щодо осіб, яким у К-ПНУ було присуджено ступінь вищої освіти та присвоєно відповідну кваліфікацію, за рішенням вченої ради або

¹ Права особи, щодо якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, визначені частиною восьмою ст. 42 Закону України «Про освіту».

вчених рад факультетів/навчально-наукового інституту або на підставі повідомлення про факт порушення академічної доброчесності.

2.2. Повідомлення про факт порушення академічної доброчесності (далі – повідомлення) подають на ім'я ректора К-ПНУ на офіційну адресу К-ПНУ (вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Україна, 32300; post@kpnpu.edu.ua) в довільній письмовій формі або електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису та/або кваліфікованої електронної печатки.

2.3. Повідомлення повинно містити таку інформацію:

– прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) особи, щодо якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності;

– зміст порушення академічної доброчесності під час здобуття відповідного ступеня вищої освіти такою особою;

– докази, що підтверджують факт порушення академічної доброчесності, зокрема: прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) автора/авторів та покликання на джерело оприлюднення розробок, наукових (науково-технічних) результатів, що належать іншим особам та були використані особою, щодо якої порушено питання про недотримання нею академічної доброчесності;

– прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) особи або найменування заявника, його поштову адресу або адресу електронної пошти, номер телефону;

Рік присудження ступеня вищої освіти та інші додаткові відомості подають за наявності інформації.

Анонімні повідомлення не розглядають.

2.4. У разі отримання повідомлення комісія з питань академічної доброчесності К-ПНУ у **двомісячний термін** проводить перевірку інформації щодо можливих фактів порушення академічної доброчесності та подає ректорові К-ПНУ витяг з протоколу для подальшого ухвалення відповідного рішення.

2.5. Перевірку інформації щодо можливих фактів порушення академічної доброчесності комісія з питань академічної доброчесності К-ПНУ здійснює згідно з порядком виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності, визначеним Положенням про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція).

2.6. К-ПНУ вживає всіх можливих заходів для повідомлення особи, щодо якої порушено питання про недотримання нею академічної доброчесності, про розгляд справи.

2.7. За результатами перевірки інформації щодо можливих фактів порушення академічної доброчесності К-ПНУ складає експертний висновок, у якому відображає інформацію про наявність або відсутність виявлених фактів порушення академічної доброчесності, їх опис та характеристику.

2.8. На основі експертного висновку К-ПНУ ухвалює одне з таких рішень:

- про скасування рішення;
- про відсутність підстав для скасування рішення.

III. ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА ВІД СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПРИСВОЄННЯ ВІДПОВІДНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

3.1. Особа, яка має ступінь вищої освіти та якій присвоєно відповідну кваліфікацію, до подання експертного висновку, що готується за результатами перевірки інформації щодо можливих фактів порушення академічної доброчесності, може добровільно відмовитися від ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, подавши до К-ПНУ відповідну заяву в довільній формі, завірену нотаріально або з використанням кваліфікованого електронного підпису.

3.2. Подана заява про відмову від ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації не може бути відкликана з дня прийняття К-ПНУ ухвали про скасування рішення.

3.3. Протягом **десяти робочих днів** із дня надходження заяви приймається ухвала про скасування рішення, яка набирає чинності **через шість місяців** із дати її прийняття.

IV. НАСЛІДКИ ПРИЙНЯТТЯ УХВАЛИ ПРО СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ

4.1. У разі скасування рішення К-ПНУ протягом трьох робочих днів інформує особу, щодо якої прийнято рішення, заявника, звертається до МОН із заявою про внесення відповідної інформації до Єдиної державної електронної бази з питань освіти, документує рішення в особовій справі особи, щодо якої прийнято рішення, а також розміщує зазначену інформацію у відкритому доступі на офіційному вебсайті К-ПНУ (<https://kpnu.edu.ua/>).

В інформації у відкритому доступі відображають рік випуску, спеціальність, спеціалізацію та/або освітню програму, серію і реєстраційний номер диплома.

4.2. У разі скасування рішення відповідний документ про вищу освіту та документи про вищу освіту, видані на його основі, стають недійсними.

4.3. МОН протягом **десяти робочих днів** із дня надходження повідомлення про скасування рішення від К-ПНУ:

– вносить в Єдину державну електронну базу з питань освіти інформацію про недійсність зазначеного (зазначених) у пункті 4.2. документа (документів) про вищу освіту;

– у разі скасування рішення щодо присвоєння кваліфікації, необхідної для доступу до професії, для якої запроваджене додаткове регулювання, повідомляє уповноваженим органам, які здійснюють відповідне регулювання.

4.4. Особа, щодо якої скасовано рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації, має право поновитися

для здобуття вищої освіти, водночас К-ПНУ має право визнати та перезарахувати **не більше 50 відсотків кредитів ЄКТС**, отриманих за освітньою програмою, за якою скасовано рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації.

4.5. У разі добровільної відмови від ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації особа має право поновитися для однократної підготовки та проходження компонента (компонентів) атестації, де було порушено академічну доброчесність, водночас К-ПНУ має право визнати та перезарахувати повний (за винятком кредитів, пов'язаних з академічною недоброчесністю) обсяг кредитів ЄКТС, отриманих за освітньою програмою, за якою скасовано рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації.

4.6. У разі скасування рішення через виявлення у кваліфікаційній/дипломній роботі здобувача вищої освіти академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації, К-ПНУ **протягом чотирьох місяців** із дати скасування рішення здійснює перевірку інформації щодо можливих фактів порушення академічної доброчесності керівником здобувача вищої освіти під час написання здобувачем кваліфікаційної/дипломної роботи² та за необхідності за результатами перевірки вжити дії, передбачені Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція).

V. ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛИ ПРО СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ

5.1. Особа, щодо якої прийнято ухвалу про скасування рішення, та/або заявник **протягом двох місяців** із дати прийняття ухвали про скасування рішення мають право подати апеляцію щодо ухвали про скасування рішення до МОН або оскаржити його в суді.

5.2. Апеляція щодо рішень про скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєної відповідної кваліфікації (далі – апеляція) подається до МОН особою, щодо якої прийнято ухвалу про скасування рішення, або заявником, або їх представником у довільній письмовій формі або в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису та/або кваліфікованої електронної печатки. **Апеляція повинна стосуватися дотримання К-ПНУ процедури скасування рішення та не має стосуватися розгляду порушення академічної доброчесності по суті.**

Апеляція повинна містити таку інформацію:

- прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) особи, щодо якої прийнято ухвалу про скасування рішення;
- рік присудження ступеня вищої освіти, відомості про прийняту К-ПНУ ухвалу про скасування рішення,
- підстави для апеляції та інформацію, що їх підтверджують;

² Відповідно до Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція).

– вимоги щодо скасування рішення за результатами розгляду апеляції, зокрема про повторний розгляд справи про порушення академічної доброчесності.

5.3. Апеляцію розглядає науково-методична рада МОН **протягом шести місяців** із дати подання апеляції, яка встановлює, чи було дотримано К-ПНУ процедуру скасування рішення у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності.

5.4. За результатами розгляду апеляційної заяви приймають одне з двох рішень: задовольнити вимоги особи, що подає апеляцію, повністю або частково; або відмовити особі, що подає апеляцію, у задоволенні вимог.

5.5. К-ПНУ **протягом двох тижнів** на вимогу МОН під час проведення апеляції зобов'язаний надати матеріали, на основі яких затверджено висновок про наявність виявлених фактів порушень академічної доброчесності, протоколи та інші матеріали, якими задокументовано реалізацію процедури скасування рішення.

VI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка затверджує вчена рада К-ПНУ.

6.2. Зміни й доповнення до цього Порядку обговорюють на засіданні вченої ради та затверджують у тому ж порядку, що й саме Положення, шляхом його викладення в новій редакції.

6.3. Порядок вводять у дію наказом ректора К-ПНУ.

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор

Володимир
ДУБІНСЬКИЙ

Проректор з наукової роботи

Світлана
МИРОНОВА

Керівник відділу моніторингу якості підготовки фахівців та підвищення їх кваліфікації

Діана ЯБЛОНСЬКА

Голова комісії з питань академічної доброчесності

Наталія МАЗУР

Голова Наукового товариства студентів (слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених

Катерина
ГЕСЕЛЄВА

Керівник юридичного сектора

Валерій МЕЛЬНИК

Спікер студентського сенату

Анна ШВЕЦЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

«24» 11 2022 р.,

протокол № 11

Голова вченої ради

С Сергій КОПИЛОВ

Введено в дію наказом
ректора

від «26» 12 2022 р., № 158-00

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ
У КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

Кам'янець-Подільський – 2022

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про врегулювання конфліктних ситуацій у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (далі – Положення) розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про засади запобігання і протидії корупції», «Про захист суспільної моралі», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами), Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Кодексу академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Антикорупційної програми Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на 2021-2023 роки, Статуту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), інших нормативних документів у сфері чинного законодавства.

1.2. У Положенні визначено порядок і процедуру врегулювання конфліктних ситуацій у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (далі – К-ПНУ) за такими напрямками його діяльності (відповідно до Статуту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція):

- врегулювання конфлікту інтересів між учасниками освітнього процесу;
- врегулювання конфліктних ситуацій в освітньому процесі;
- протидія сексуальним домаганням, булінгу, дискримінації, утискам та гендерної нерівності;
- виявлення, протидія та запобігання корупції.

1.3. Конфліктні ситуації в К-ПНУ за напрямками, визначеними в п.1.2. цього Положення, можуть виникати між учасниками освітнього процесу (педагогічними, науково-педагогічними, науковими та іншими працівниками і здобувачами вищої освіти/іншими особами, які навчаються в К-ПНУ).

1.4. Вирішення суперечливих питань щодо запобігання та протидії корупції здійснюють відповідно до чинного антикорупційного законодавства, інших нормативних документів К-ПНУ із запобігання проявам корупційних правопорушень.

1.5. Вирішення суперечливих питань, пов'язаних із порушеннями академічної доброчесності, розглядає комісія з питань академічної доброчесності К-ПНУ на підставі Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Кодексу

академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція).

1.6. У К-ПНУ функціонує скринька довіри (dovira@kpnpu.edu.ua) з метою оперативного реагування на можливі конфліктні ситуації відповідно до напрямів, визначених у п.1.2. цього Положення та задля надання інформаційної і консультаційної підтримки учасниками освітнього процесу.

1.7. У цьому Положенні терміни вжито в такому значенні:

булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого³;

гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства⁴;

дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними⁵;

корупція – використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей із метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей⁶;

потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень⁷;

реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає

³ Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».

⁴ Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

⁵ Відповідно до Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

⁶ Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

⁷ Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень⁸;

сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування⁹;

утиск – небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери¹⁰.

2. ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

2.1. Учасники освітнього процесу повинні уникати конфлікту інтересів, що виникають як результат міжособистісних стосунків.

2.2. За умови виникнення конфлікту інтересів з боку одного із учасників освітнього процесу, здобувач вищої освіти або педагогічний/науково-педагогічний/науковий працівник, або співробітник К-ПНУ має право подати заяву на ім'я ректора К-ПНУ відповідно до Закону України «Про звернення громадян») з обов'язковим зазначенням суті конфліктної ситуації, фактів, що засвідчують достовірність конфлікту.

2.3. Заяву може бути подано впродовж **7 днів** із моменту виникнення конфлікту інтересів між учасниками освітнього процесу.

2.4. На підставі отриманої заяви ректор К-ПНУ невідкладно створює тимчасову комісію, до складу якої входить не менше 3 осіб. До складу комісії обов'язково залучають представників органів студентського самоврядування, профкому працівників і профкому студентів, аспірантів та докторантів К-ПНУ, представників юридичного сектора К-ПНУ.

2.5. До складу комісії з розгляду звернень щодо проявів конфлікту інтересів не може входити особа, яка оскаржує та дії якої оскаржено у заяві.

2.6. Заяву розглядають упродовж **10 календарних днів** із моменту її надходження до комісії з розгляду звернень щодо проявів конфлікту інтересів. Термін розгляду заяви може бути продовжено, але не більше ніж на **10 календарних днів** із прийняттям відповідного рішення комісією з розгляду звернень щодо проявів конфлікту інтересів. Водночас загальний термін розгляду звернень щодо проявів конфлікту інтересів не повинен перевищувати **20 календарних днів** із моменту отримання заяви.

2.7. За потреби під час розгляду звернення щодо проявів конфлікту інтересів комісія може звертатися за інформацією та/або консультацією до працівників К-ПНУ, які є незацікавленими особами щодо конфліктної ситуації, що розглядається.

⁸ Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

⁹ Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

¹⁰ Відповідно до Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

3. ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

3.1. Порядок розгляду звернень щодо вирішення конфліктних ситуацій в освітньому процесі (зокрема, пов'язаних з оцінюванням навчальних досягнень здобувачів вищої освіти) передбачає:

3.1.1. Створення апеляційної комісії для розгляду заяв або скарг здобувача вищої освіти щодо проблем, які виникли під час надання йому освітніх послуг у К-ПНУ, не пізніше наступного робочого дня після знаходження звернення або скарги.

3.1.2. Формування складу апеляційної комісії відповідно до ситуації. До складу апеляційної комісії залучають: куратора академічної групи, декана відповідного факультету/директора навчально-наукового інституту, заступника декана факультету/директора навчально-наукового інституту з навчальної роботи та забезпечення якості вищої освіти, завідувача кафедри, голову студентської ради факультету/навчально-наукового інституту, голову профкому студентів, аспірантів та докторантів К-ПНУ.

3.1.3. Розгляд заяви або скарги апеляційною комісією упродовж **10 календарних днів** із моменту її надходження до апеляційної комісії. Термін розгляду заяви або скарги може бути продовжено, але не більше ніж на **10 календарних днів** із прийняттям відповідного рішення апеляційною комісією. Водночас загальний термін розгляду заяв або скарг щодо вирішення конфліктних ситуацій в освітньому процесі не повинен перевищувати **20 календарних днів** із моменту отримання заяви або скарги.

3.1.4. Повідомлення результатів розгляду заяви або скарги здобувачеві вищої освіти одразу після прийняття рішення, про що здобувач вищої освіти та члени апеляційної комісії підписують відповідний протокол.

3.2. Здобувачі вищої освіти К-ПНУ мають право ініціювати зміну викладача з навчальної дисципліни з огляду на незадоволення щодо надання освітніх послуг таким викладачем та на результат викладання з цієї навчальної дисципліни або особисту неприязнь з боку викладача.

3.3. Порядок розгляду звернень здобувачів вищої освіти щодо зміни викладача з навчальної дисципліни передбачає:

3.3.1. Подання вмотивованої заяви від імені академічної групи на ім'я декана факультету/директора навчально-наукового інституту із докладним поясненням причин щодо зміни викладача з навчальної дисципліни.

3.3.2. Створення (за необхідності) деканом факультету/директором навчально-наукового інституту комісії з розгляду колективної заяви академічної групи щодо зміни викладача з навчальної дисципліни, склад якої формується залежно від конкретної ситуації.

3.3.3. Ухвалення комісією рішення щодо заходів з огляду на колективну заяву від імен академічної групи впродовж **7 календарних днів** із моменту її надходження до комісії.

4. ПРОТИДІЯ СЕКСУАЛЬНИМ ДОМАГАННЯМ, БУЛІНГУ, ДИСКРИМІНАЦІЇ, УТИСКАМ ТА ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ

4.1. Будь-які види сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності є неприпустимими в освітньому середовищі К-ПНУ.

4.2. За умови отримання даних про випадки сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності в К-ПНУ здобувач вищої освіти або педагогічний/науково-педагогічний/науковий працівник, або співробітник К-ПНУ має право подати заяву на ім'я ректора К-ПНУ відповідно до Закону України «Про звернення громадян») з метою вирішення конфліктної ситуації, пов'язаної із сексуальними домаганнями, булінгом, дискримінацією, утисками та гендерною нерівністю.

4.3. Здобувач вищої освіти або педагогічний/науково-педагогічний/науковий працівник, або співробітник К-ПНУ має право звернутися із заявою безпосередньо до правоохоронних органів, суду та інших уповноважених органів.

4.4. Заяву може бути подано впродовж **7 днів** із моменту виникнення конфліктної ситуації, пов'язаної із сексуальними домаганнями, булінгом, дискримінацією, утисками та гендерною нерівністю.

4.5. На підставі отриманої заяви ректор К-ПНУ створює тимчасову комісію із розгляду звернень щодо випадків сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності, до складу якої входить не менше 3 осіб. До складу комісії із розгляду звернень щодо випадків сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності обов'язково залучають представників юридичного сектора та соціально-психологічної служби К-ПНУ.

4.6. Заяву розглядають упродовж **10 календарних днів** з моменту її надходження до комісії із розгляду звернень щодо випадків сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності. Термін розгляду заяви може бути продовжено, але не більше ніж на **10 календарних днів** із прийняттям відповідного рішення комісією із розгляду звернень щодо випадків сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності. Водночас загальний термін розгляду звернень щодо випадків сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності не повинен перевищувати **20 календарних днів** із моменту отримання заяви.

4.7. За умови отримання даних, що підтверджують випадки сексуальних домагань в освітньому середовищі К-ПНУ, комісія із розгляду звернень щодо випадків сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності ухвалює відповідні рішення і сприяє надходженню матеріалів до правоохоронних органів за їх запитом.

4.8. У разі, якщо конфліктні ситуації, пов'язані із сексуальними домаганнями, булінгом, дискримінацією, утисками та гендерною нерівністю, мають системний характер і не є одноразовими конфліктами, ректорат К-ПНУ невідкладно повідомляє уповноважені органи Національної поліції.

4.9. У разі, якщо заявник не погоджується із рішенням тимчасової комісії, він має право звернутись із відповідною заявою до уповноважених органів Національної поліції.

4.10. Незалежно від рішення комісії із розгляду звернень щодо випадків сексуальних домагань, булінгу, дискримінації, утисків та гендерної нерівності, К-ПНУ забезпечує надання соціально-психологічної підтримки здобувачу вищої освіти або педагогічному/науково-педагогічному/науковому працівникові, або співробітнику К-ПНУ, який вчинив сексуальне домагання, булінг, утиск дискримінацію або ситуацію, щодо гендерної нерівності, став свідком одного із зазначених видів конфліктних ситуацій або постраждав від них.

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

5.1. Положення про врегулювання конфліктних ситуацій у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка затверджує вчена рада К-ПНУ.

5.2. Зміни та доповнення до цього Положення обговорюють на засіданні вченої ради К-ПНУ та затверджують у тому ж порядку, що й саме Положення, шляхом його викладення в новій редакції.

5.3. Положення вводять у дію наказом ректора К-ПНУ.

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор

Володимир
ДУБІНСЬКИЙ

Проректор з наукової роботи

Світлана
МИРОНОВА

Керівник навчального відділу

Людмила
ГОРЧАК

Керівник юридичного сектора

Валерій
МЕЛЬНИК

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням вченої ради
Кам'янець-Подільського
національного університету імені
Івана Огієнка

27 червня 2024 р., протокол № 6
Голова вченої ради

Сергій КОПИЛОВ

Введено в дію наказом ректора
від 03 07 2024 р., № 79-020

ПОЛОЖЕННЯ
про дотримання академічної доброчесності
педагогічними, науково-педагогічними, науковими
працівниками та здобувачами вищої освіти в
Кам'янець-Подільському національному університеті
імені Івана Огієнка
(нова редакція)

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (далі – Положення) розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу»; Цивільного Кодексу України, Етичного кодексу ученого України; постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» № 261 від 23 березня 2016 р., «Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту» № 656 від 19 серпня 2015 р., «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 656» № 308 від 25 квітня 2018 р.; листа Міністерства освіти і науки України «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» від 26 жовтня 2017 р. № 1/9-565; листа Міністерства освіти і науки України «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» від 26 жовтня 2017 року №1/9-565, листа Міністерства освіти і науки України «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» від 23 жовтня 2018 р. №1/9-650, Статуту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція); Кодексу академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), затвердженого 29 квітня 2021 р (протокол № 6); Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція), затвердженого вченою радою 28 серпня 2020 р. (протокол № 8); Антикорупційної програми Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, затвердженої вченою радою 30 травня 2017 р. (протокол № 6); інших нормативно-правових документів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (далі – К-ПНУ).

1.2. Положення визначає процедуру дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти К-ПНУ.

1.3. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень¹¹.

1.4. Види порушень академічної доброчесності, відповідальність за її порушення, порядок виявлення та встановлення фактів порушень

¹¹ Відповідно до п. 1. ст. 42 Закону України «Про освіту».

академічної доброчесності зазначені в розділах 3, 6 цього Положення та регламентовані спеціальними законами України.

II. ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

2.1. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання¹².

2.2. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації¹³.

2.2.1. Здобувач вищої освіти підтверджує дотримання принципів академічної доброчесності до початку проведення атестації (захисту курсової, дипломної/кваліфікаційної роботи (проєкту), заява додається).

Заяви здобувачів освіти зберігають на відповідних кафедрах упродовж одного року.

III. ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

3.1. Порухенням академічної доброчесності є:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

¹² Відповідно до п. 2 ст. 42 Закону України «Про освіту».

¹³ Відповідно до п. 3 ст. 42 Закону України «Про освіту».

– фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

– списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

– необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

– надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

– вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання¹⁴;

– несанкціонована співпраця – навмисна чи усвідомлена допомога, яка передбачає: допомогу або спробу допомоги іншому вчинити акт академічної недоброчесності; придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо);

– академічне шахрайство – використання під час контрольних заходів непередбачених допоміжних матеріалів та/або технічних засобів, проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами, подавання як результатів власної праці творів, виконаних іншими особами, у тому числі на замовлення¹⁵.

ІV. ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ

4.1. Заходи щодо запобігання академічного плагіату в К-ПНУ здійснюють його структурні підрозділи шляхом:

– інформування здобувачів вищої освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших працівників К-ПНУ про необхідність дотримання правил академічної доброчесності та підвищення відповідальності за недотримання морально-етичних норм (організація і проведення відкритих бесід, круглих столів, панельних обговорень тощо) і

¹⁴ Відповідно до п. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту».

¹⁵ Відповідно до п. 5 ст. 26 Закону України «Про фахову передвищу освіту».

час освітньо-наукового процесу;

- поширення методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення покликань на використані в наукових роботах джерела;

- організації бібліотекою заходів із популяризації основ інформаційної грамотності та культури;

- запровадження в межах відповідних навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Основи наукових досліджень» (освітній ступінь «бакалавр»), «Методика наукових досліджень» (освітній ступінь «магістр»), «Організація наукової діяльності» (освітньо-науковий ступінь «доктор філософії») та ін.) вивчення вимог коректного використання інформації з інших джерел і правил їх опису, оформлення цитувань;

- щорічного проведення для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії»/«доктор наук» заходів із питань дотримання наукової етики та недопущення академічного плагіату в наукових роботах;

- ознайомлення здобувачів вищої освіти й педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників із цим Положенням.

V. ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РОБІТ НА РІВЕНЬ УНІКАЛЬНОСТІ

5.1. Програмно-технічні засоби перевірки курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проектів), дисертацій здобувачів вищої освіти, рукописів монографій, підручників, навчальних посібників, інших навчальних видань на рівень унікальності є інструментом для виявлення текстових запозичень.

5.2. Перевірка навчально-наукових/наукових робіт, зазвичай, здійснюється з урахуванням специфіки спеціальності, освітньої програми та виду роботи:

- із використанням відповідних технології та комп'ютерних програм, які є у відкритому доступі в мережі інтернет, визначенні університетом та дозволяють згенерувати звіт за результатами перевірки зі встановленням факту наявності чи відсутності текстових та інших запозичень;

- на засіданні експертної групи науково-педагогічних працівників із представленням результатів на засіданні кафедри;

- стейкхолдерами, зацікавленими в науковій розробці здобувача вищої освіти.

Перевірку кваліфікаційних робіт, дисертацій, рукописів монографій, підручників, навчальних посібників на рівень унікальності здійснюється з використанням програмно-технічного продукту, визначеного університетом.

5.3. Процедура пошуку та встановлення рівня унікальності курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проектів), дисертацій здобувачів вищої освіти, рукописів монографій, підручників, навчальних посібників, інших навчальних видань визначена в Методичних рекомендаціях із перевірки курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проектів), дисертацій здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана

Огієнка (нова редакція), Порядку перевірки рукописів монографій, підручників, навчальних посібників на рівень унікальності.

VI. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

6.1. За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники К-ПНУ можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

– відмова у присудженні ступеня освітньо-наукового, освітньо-творчого чи присвоєнні вченого звання;

– позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового, освітньо-творчого чи присвоєного вченого звання;

– відмова у присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;

– позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади¹⁶.

6.2. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

– повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

– повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

– відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);

– позбавлення академічної стипендії;

– позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання¹⁷.

6.3. Рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації скасовується закладом вищої освіти у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України¹⁸.

6.4. До захисту допускається дисертація, виконана здобувачем ступеня доктора філософії самостійно. Виявлення в поданій до захисту дисертації фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації є підставою для відмови у присудженні ступеня доктора філософії¹⁹.

6.5. Виявлення фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації у захищеній здобувачем дисертації є підставою для скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження йому ступеня доктора філософії та видачу відповідного диплома. У разі встановлення відповідно до законодавства у кваліфікаційній роботі здобувача ступеня

¹⁶ Відповідно до ст. 42 п. 5 Закону України «Про освіту».

¹⁷ Відповідно до ст. 42 п. 6 Закону України «Про освіту».

¹⁸ Відповідно до ст.6 п.2. Закон України «Про вищу освіту»

¹⁹ Відповідно до ст.6 п.6. Закон України «Про вищу освіту»

доктора філософії фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та/або порушення встановленої законодавством процедури захисту дисертації рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії скасовується закладом вищої освіти чи науковою установою, в якому (якій) вона була утворена, або Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Якщо у захищеній здобувачем ступеня доктора філософії дисертації встановлено відповідно до законодавства факти академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації, його науковий керівник позбавляється права участі у підготовці та атестації здобувачів ступеня доктора філософії строком на два роки, голова та члени разової спеціалізованої вченої ради, в якій відбувся захист цієї дисертації, та офіційні опоненти, які надали позитивні висновки на дисертацію, позбавляються права участі в атестації здобувачів ступеня доктора філософії строком на два роки, а заклад вищої освіти чи наукова установа позбавляється права утворювати разову спеціалізовану вчену раду за відповідною спеціальністю строком на один рік, крім випадку скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладом вищої освіти чи науковою установою²⁰.

6.6. За дії (бездіяльність), що визнані Законом України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом²¹.

VII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка затверджує вчена рада К-ПНУ.

7.2. Зміни та доповнення до цього Положення обговорюють на засіданні вченої ради К-ПНУ та затверджують у тому ж порядку, що й саме Положення, шляхом його викладення в новій редакції.

7.3. Положення вводять у дію наказом ректора К-ПНУ.

ПОГОДЖЕНО

Перший проректор

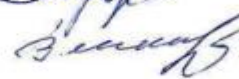
Володимир
ДУБІНСЬКИЙ

Проректор з наукової роботи

Світлана МИРОНОВА

Керівник юридичного сектора

Валерій МЕЛЬНИК

Голова Наукового товариства студентів
(слухачів), аспірантів, докторантів і
молодих вчених

Катерина ГЕСЕЛОВА

Спікер студентського сенату

Анна ШВЕЦЬ

²⁰ Відповідно до ст.6 п.6. Закон України «Про вищу освіту»

²¹ Відповідно до ст. 42 п. 10 Закону України «Про освіту».

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою
Кам'янець-Подільського
національного університету імені
Івана Огієнка

29.02.2024 р., протокол № 2

Голова вченої ради

 Сергій КОПИЛОВ

Введено в дію наказом ректора

від 05.03.2024 р., № 22-02

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
(нова редакція)

Кам'янець-Подільський – 2024

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (далі – Кодекс) розроблено відповідно до Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», «Про запобігання корупції», «Про захист суспільної моралі», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Етичного кодексу ученого України, Цивільного Кодексу України, листа Міністерства освіти і науки України «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» від 26 жовтня 2017 року №1/9-565, листа Міністерства освіти і науки України «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» від 23 жовтня 2018 року №1/9-650, Статуту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Правил внутрішнього розпорядку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція), Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність учасниками освітнього процесу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка права на академічну мобільність (нова редакція), Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Положення про врегулювання конфліктних ситуацій у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Методичних рекомендацій з перевірки курсових, дипломних/кваліфікаційних робіт (проектів), дисертацій здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на рівень унікальності (нова редакція), Порядку перевірки рукописів монографій, підручників, навчальних посібників на рівень унікальності, Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Антикорупційної програми Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на 2023-2025 роки, інших нормативно-правових документів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (далі – К-ПНУ), інших нормативно-правових актів України, чинних наказів і рекомендацій Міністерства освіти і науки України, а також з огляду на досвід провідних вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти та рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських закладах вищої освіти в межах Проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP).

1.2. Кодекс визначає загальноприйняті моральні принципи та правила етичної поведінки учасників освітнього процесу²² в К-ПНУ під час навчання, викладання, провадження методичної, наукової, творчої, організаційно-виховної й інших видів діяльності, а також регламентує процедуру розгляду порушень академічної доброчесності та встановлює види відповідальності за їхнє вчинення відповідно до чинного законодавства.

1.3. Кодекс визначає принципи академічної доброчесності як невід'ємні складники професійної етики.

1.4. Основними завданнями Кодексу є:

– створення оптимального академічного середовища, що сприяє навчанню і роботі, обміну знаннями, впровадженню інновацій, інтелектуальному розвитку учасників освітнього процесу в К-ПНУ, підтриманню особливої культури демократичних взаємовідносин;

– підвищення іміджу та ділової репутації К-ПНУ, забезпечення його прозорості та відкритості.

1.5. Дія Кодексу поширюється на всіх учасників освітнього процесу в К-ПНУ.

II. ПОНЯТТЯ, СУБ'ЄКТИ ТА ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

2.1. **Академічна доброчесність** – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень²³.

2.2. **Суб'єкти академічної доброчесності** – учасники освітнього процесу в К-ПНУ.

2.3. **Основними принципами академічної доброчесності, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу, є:**

– *законність і верховенство права*: у своїй діяльності учасники освітнього процесу в К-ПНУ повинні неухильно дотримуватися чинного законодавства та інших нормативних документів, що регламентують навчальну, методичну, наукову та іншу діяльність, утверджують політику щодо забезпечення якості вищої освіти, і стимулювати до цього інших;

– *чесність й порядність*: у навчальній, науковій, методичній, організаційно-виховній, творчій та інших видах діяльності, у наукових дослідженнях учасники освітнього процесу в К-ПНУ зобов'язані діяти порядно і доброчесно, не допускаючи жодних форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки, що негативно впливають на якість отриманих результатів;

²² Відповідно до п. 8 Статуту К-ПНУ учасниками освітнього процесу є наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються в Університеті, фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах, інші працівники Університету.

²³ Відповідно до п. 1. ст. 42 Закону України «Про освіту».

– *взаємна довіра*: учасники освітнього процесу в К-ПНУ не повинні без згоди свого співрозмовника розголошувати особисту інформацію, отриману ним під час спілкування або надання освітніх послуг, а також використовувати її у власних цілях. Атмосфера поваги й довіри є основою для продукування нових ідей, творчості, індивідуального розвитку, вільного обміну інформацією між учасниками освітнього процесу в К-ПНУ;

– *справедливість і толерантність*: у взаємовідносинах між учасниками освітнього процесу в К-ПНУ важливим є неупереджене і доброзичливе ставлення один до одного, позбавлене дискримінації та нечесності, правильне й об'єктивне оцінювання результатів навчальної, дослідницької чи іншої діяльності;

– *партнерство й взаємоповага*: між учасниками освітнього процесу в К-ПНУ повинні панувати партнерські відносини (суб'єкт-суб'єктна взаємодія), що передбачають повагу до гідності інших, їхнього фізичного і психічного здоров'я, вільний обмін ідеями та свободу висловлювань незалежно від віку, статі, статусу. Варто поважати й цінувати як різноманітні, так іноді й протилежні, думки та ідеї;

– *рівність*: усі учасники освітнього процесу в К-ПНУ повинні мати рівний доступ до освіти незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального, національного походження, стану здоров'я, освітніх потреб, інвалідності тощо;

– *відповідальність*: учасники освітнього процесу в К-ПНУ відповідають за результати своєї діяльності, виконують взяті на себе зобов'язання й протидіють будь-яким проявам академічної недоброчесності;

– *компетентність й професіоналізм*: учасники освітнього процесу в К-ПНУ зобов'язані підтримувати найвищий рівень компетентності у своїй роботі та навчанні;

– *академічна свобода*: самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених Законом України «Про вищу освіту»²⁴;

– *самовдосконалення і саморозвиток*: усі учасники освітнього процесу в К-ПНУ повинні докладати максимальних зусиль для постійного вдосконалення освітньої системи, зокрема через систематичне підвищення власного професійного розвитку;

– *прозорість, відкритість, підзвітність*: усі процедури щодо освітньої, науково-дослідницької, господарської та фінансової діяльності, крім тієї, доступ до якої обмежено чинним законодавством, повинні бути прозорими з метою уникнення зловживань посадовим становищем обраними чи призначеними посадовими особами К-ПНУ. Посадові особи (ректор,

²⁴ Відповідно до п. 3 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту»

проректори, декани факультетів, завідувачі кафедр) К-ПНУ зобов'язані звітувати про результати своєї діяльності;

– *добробут і безпека*: забезпечення сприятливих умов для роботи та навчання всіх учасників освітнього процесу в К-ПНУ.

III. НОРМИ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

3.1. Учасники освітнього процесу в К-ПНУ повинні:

– дотримуватися вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку Університету, положень цього Кодексу та інших нормативних документів у галузі освіти;

– сумлінно, компетентно, вчасно, результативно й відповідально виконувати службові повноваження та професійні обов'язки, накази, розпорядження і доручення керівництва К-ПНУ, не допускати зловживання та неефективного використання державної власності;

– дотримуватися загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури;

– дотримуватися принципів академічної доброчесності;

– не чинити правопорушень, сприяти попередженню різних видів неправомірної поведінки іншими особами в навчальній, викладацькій, науковій та інших видах діяльності;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання, стан здоров'я, інвалідність тощо;

– сприяти становленню і розвитку взаємних партнерських відносин;

– підтримувати атмосферу доброзичливості, довіри, відповідальності, взаємодопомоги, порядності й толерантності;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, наявність якого може вплинути на об'єктивність або неупередженість ухвалених рішень;

– запобігати поширенню інформації, яка є неправдивою, наклепницькою, такою, що ображає людину або може завдати шкоди репутації К-ПНУ;

– підвищувати престиж К-ПНУ досягненнями в навчанні, науковій, науково-технічній, мистецькій діяльності, спорті тощо;

– сприяти збереженню й примноженню традицій К-ПНУ;

– володіти державною мовою та сприяти її популяризації;

– підтримувати чистоту і порядок на території К-ПНУ, дбайливо ставитися до його майна.

3.1.2. Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

– посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну науково-педагогічну, творчу діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об’єктивне оцінювання результатів навчання²⁵.

3.1.3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з огляду на їхні індивідуальні потреби і можливості);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації²⁶.

3.2. Неприйнятним для учасників освітнього процесу в К-ПНУ є:

- недотримання норм Конституції, чинного законодавства України, Статуту та Правил внутрішнього розпорядку Університету, інших нормативних документів в галузі освіти і науки;
- учинення дій, що перешкоджають здійсненню освітнього процесу;
- невиконання науковими, науково-педагогічними працівниками вимог контракту та Індивідуального плану роботи викладача і її обліку;
- невідвідування студентами навчальних занять без поважних причин;
- порушення принципів академічної доброчесності;
- порушення норм моралі, зокрема негідне поведіння у громадських місцях та вживання ненормативної лексики;
- поширення неправдивої та компрометуючої інформації про інших осіб;
- привласнення результатів чужої праці під час здійснення навчально-виховної, наукової, мистецької, спортивної та іншої діяльності;
- пропонування винагороди або подарунків за несправедливе отримання будь-яких переваг у навчальній, науковій, дослідницькій, мистецькій, спортивній чи іншій діяльності;
- службове підроблення документів посадовими особами в К-ПНУ;
- участь у будь-якій діяльності, що пов’язана з обманом, нечесністю;
- навмисне нанесення шкоди роботі іншим особам;
- участь в азартних іграх під час освітнього процесу та на робочому місці; – розпивання алкогольних напоїв та куріння у громадських місцях;

²⁵ Відповідно до п. 2 ст. 42 Закону України «Про освіту».

²⁶ Відповідно до п. 3 ст. 42 Закону України «Про освіту».

- будь-які прояви сексуальних домагань²⁷, утисків²⁸, гендерної нерівності та дискримінації²⁹;
- використання службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій, мистецькій, спортивній та іншій діяльності;
- використання без дозволу ректорату, деканату символіки К-ПНУ, факультету в різноманітних заходах, не пов'язаних з діяльністю К-ПНУ;
- ведення в К-ПНУ політичної, релігійної чи іншої пропаганди, а також примус до сповідання або відмови від релігії, до участі в релігійних обрядах і святах, участі в діяльності й заходах релігійних об'єднань і об'єднань, діяльність яких спрямована на поширення ідеології;
- завдання шкоди матеріальним цінностям, а також матеріально-технічній базі К-ПНУ.

IV. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

4.1. Політика академічної доброчесності К-ПНУ передбачає комплекс заходів, що мають на меті забезпечити дотримання принципів академічної доброчесності, моральних правил, корпоративних норм усіма учасниками освітнього процесу та протидіяти будь-яким проявам академічної недоброчесності. План заходів затверджують щорічно на засіданні вченої ради К-ПНУ за погодженням зі студентським сенатом Університету.

4.2. Реалізація політики академічної доброчесності здійснюється через:

- діяльність Комісії з питань академічної доброчесності К-ПНУ;
- функціонування системи запобігання та виявлення академічного плагіату³⁰;
- інформування на вебсайті К-ПНУ і в соціальних мережах про заходи щодо забезпечення принципів академічної доброчесності та боротьби з корупцією;

²⁷Сексуальні домагання — дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування (відповідно до ст. 1 Закону України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”).

²⁸Утиск — небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери (відповідно до п. 7 ст. 1 Закону України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”).

²⁹Дискримінація — ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі — певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними (відповідно до п. 2 ст. 1 Закону України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”).

³⁰ Процедура перевірки навчальних, дипломних, наукових робіт (проектів), навчально-методичних праць, рукописів статей, тез доповідей, монографій, дисертацій та інших робіт здобувачів вищої освіти та наукових і науково-педагогічних працівників Університету визначено Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

– проведення лекцій, семінарів, тренінгів та інших заходів для учасників освітнього процесу з метою імплементації принципів академічної доброчесності на рівні К-ПНУ, підвищення рівня якості освітнього процесу, заохочення учасників освітнього процесу до етичної поведінки й формування моральних і духовних цінностей, академічної культури, навичок протидії академічній нечесності;

– формування умов для розвитку взаємоповаги, довіри й партнерства між учасниками освітнього процесу;

– протидію будь-яким проявам неправомірної вигоди;

– вивчення досвіду провідних вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти щодо реалізації принципів академічної доброчесності в освітньому середовищі.

4.3. Кожен учасник освітнього процесу несе відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, моральних правил, етичних і корпоративних норм у навчальній, науковій, дослідницькій, управлінській та інших видах діяльності.

4.4. Питання про дотримання учасниками освітнього процесу принципів академічної доброчесності розглядають на засіданнях ректорату, вченої ради К-ПНУ, вчених рад факультетів, засіданнях кафедр, органів студентського самоврядування, наукової ради, бібліотечної ради К-ПНУ.

4.5. Контроль за дотриманням учасниками освітнього процесу принципів академічної доброчесності здійснюють гаранті освітніх програм, завідувачі відповідних кафедр, декани факультетів, їхні заступники та куратори академічних груп, органи громадського самоврядування К-ПНУ.

4.6. **Порушеннями академічної доброчесності вважають:**

– **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

– **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

– **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

– **фальсифікація** – свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

– **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– **хабарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи

будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

– **необ’єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти

– **надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод**, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

– **вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо)** на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ’єктивного оцінювання результатів навчання³¹;

– **несанкціонована співпраця** – навмисна чи усвідомлена допомога, яка передбачає: допомогу або спробу допомоги іншому вчинити акт академічної недоброчесності; придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо);

– **академічне шахрайство** – використання під час контрольних заходів непередбачених допоміжних матеріалів та/або технічних засобів, проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами, подавання як результатів власної праці творів, виконаних іншими особами, у тому числі на замовлення³².

4.7. У разі виявлення порушень, передбачених Антикорупційною програмою³³ Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та визначених Законом України «Про запобігання корупції»³⁴, з-поміж яких:

– **корупція** – використання уповноваженою особою наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей;

– **потенційний конфлікт інтересів** – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об’єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

³¹ Відповідно до п. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту».

³² Відповідно до п. 5 ст. 26 Закону України «Про фахову передвищу освіту».

³³ Відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції».

³⁴ Відповідно до розділу 2 Антикорупційної програми Університету.

– **реальний конфлікт інтересів** – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

– **подарунок** – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової;

– **приватний інтерес** – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях,

Комісія з питань академічної доброчесності має право звернутися до компетентних органів для розгляду зазначених порушень.

V. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

5.1. Відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності є особистим обов'язком кожного учасника освітнього процесу Університету.

5.2. За порушення академічної доброчесності, зазначені в п. 4.6 цього Кодексу, науково-педагогічні та наукові працівники К-ПНУ можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

– відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;

– позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;

– позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади³⁵.

5.3. За порушення академічної доброчесності, зазначені в п. 4.6 цього Кодексу, здобувачі вищої освіти К-ПНУ можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

– повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

– повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

– відрядження із закладу освіти;

– позбавлення академічної стипендії;

– позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання³⁶.

5.5. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності регламентується Комісією з питань академічної доброчесності з огляду на вимоги законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про

³⁵ Відповідно до ст. 42 п. 5 Закону України «Про освіту».

³⁶ Відповідно до ст. 42 п. 6 Закону України «Про освіту».

фахову передвищу освіту», «Про запобігання корупції» та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють зазначену сферу правових відносин.

VI. КОМІСІЯ З ПИТАНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

6.1. Комісія з питань академічної доброчесності К-ПНУ (далі – Комісія) – колегіальний орган, який здійснює загальний моніторинг та контроль за дотриманням учасниками освітнього процесу норм і принципів цього Кодексу.

6.2. Комісія у своїй роботі керується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», іншими нормативно-правовими актами, Статутом і Правилами внутрішнього розпорядку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Положенням про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), цим Кодексом, іншими нормативно-правовими документами в галузі освіти і науки.

6.3. Комісія має право:

– розглядати доповідні записки/заяви щодо порушення положень Кодексу або доповідні записки/заяви про підозру в застосуванні неетичних практик (зокрема щодо будь-яких проявів сексуальних домагань, утисків, гендерної нерівності та дискримінації) у навчальній, науковій, управлінській та іншій діяльності, здійснювати їхній аналіз;

– подавати пропозиції керівництву К-ПНУ щодо накладання відповідних санкцій, готувати відповідну ухвалу;

– залучати до своєї роботи експертів з тієї чи тієї галузі, відповідних фахівців інших установ, організацій та закладів (за їхньою згодою) для вирішення окремих питань щодо фактів порушення академічної доброчесності;

– отримувати від усіх учасників освітнього процесу та структурних підрозділів К-ПНУ інформацію і документи, необхідні для здійснення своїх повноважень;

– використовувати технічні й програмні засоби для достовірного встановлення фактів порушення норм академічної доброчесності за поданою доповідною запискою/заявою;

– проводити інформаційну роботу щодо популяризації принципів академічної доброчесності та дотримання професійної етики науково-педагогічними працівниками і здобувачами вищої освіти, необхідності дотримання положень цього Кодексу;

– здійснювати моніторинг нормативних документів з питань дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу, інших нормативних документів в галузі освіти і науки;

– проводити опитування учасників освітнього процесу щодо дотримання академічної доброчесності в К-ПНУ;

– готувати пропозиції щодо підвищення ефективності впровадження принципів академічної доброчесності в освітню та наукову діяльність К-ПНУ;

– надавати рекомендації та консультації щодо способів і шляхів ефективного дотримання положень цього Кодексу.

6.4. Кількісний склад Комісії становить 23 особи. До складу Комісії входять:

– за посадами: перший проректор, проректор з наукової роботи, проректор з науково-педагогічної роботи, керівник навчального відділу, керівник наукового відділу, начальник центру інформаційних технологій, керівник юридичного сектора, голова Наукового товариства студентів (слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених К-ПНУ, спікер студентського сенату, голова профспілкового комітету працівників К-ПНУ, голова профспілкового комітету студентів, аспірантів та докторантів К-ПНУ – 11 осіб;

– виборні представники, які представляють наукових, науково-педагогічних працівників – 7 осіб;

– виборні представники, які представляють кращих здобувачів вищої освіти – 5 осіб.

6.5. Подання виборних представників з числа провідних наукових, науково-педагогічних працівників, кращих здобувачів вищої освіти К-ПНУ оформляють витягами з протоколів засідань вчених рад факультетів К-ПНУ і передають голові Комісії.

6.6. До складу Комісії залучають (за потреби) фахівців інших галузей для розгляду питань, які виникають під час обговорення справи та стосуються сфери її спеціальних знань.

6.7. Склад Комісії та відповідна контактна інформація розміщують на офіційному сайті К-ПНУ одразу після його затвердження.

6.8. Комісія зі свого складу обирає голову, заступника і секретаря. Голова Комісії проводить засідання. За відсутності голови Комісії його обов'язки виконує заступник. Повноваження щодо ведення протоколу засідання, підготовки матеріалів для їхнього розгляду на засіданні та ін. здійснює секретар.

6.9. До членів Комісії не можуть обирати осіб, які притягувалися до відповідальності за порушення положень цього Кодексу, Правил внутрішнього розпорядку К-ПНУ. Члени Комісії, проти яких висунуто звинувачення в порушенні положень цього Кодексу, не можуть брати участь у її засіданнях.

6.10. Організаційною формою роботи Комісії є засідання, яке може бути чергове – визначене планом роботи Комісії, та позачергове – скликане для вирішення нагальних питань.

6.11. Рішення ухвалюють відкритим голосуванням за присутності двох третин її загального складу і вважають чинним, якщо за нього проголосувало не менш як три чверті членів Комісії, присутніх на засіданні.

6.12. Засідання Комісії оформлюють протоколом, який підписує голова і секретар.

6.13. На засідання запрошують заявника та особу, стосовно якої розглядається питання щодо порушення положень Кодексу.

6.14. За результатами проведеного засідання Комісія готує ухвалу, що має рекомендаційний характер. Протокол засідання подають ректору для вживання відповідних заходів. У разі підтвердження в діях учасника освітнього процесу фактів порушення чинного законодавства ректор негайно повідомляє про це відповідні компетентні органи в порядку, передбаченому чинним законодавством.

6.15. Комісія надає консультації здобувачам вищої освіти та працівникам, які мають сумніви або непевність, щодо того, що їхні дії або бездіяльність можуть порушити Кодекс.

6.16. Комісія не менше одного разу на рік звітує про свою роботу на засіданні вченої ради К-ПНУ.

6.17. Будь-який учасник освітнього процесу, який став свідком або має серйозну причину вважати, що стався факт порушення, зазначений у п. 4.6 цього Кодексу, має право подати офіційну доповідну записку/заяву на ім'я голови Комісії. У цьому разі голова Комісії не пізніше, ніж через 10 днів після подання доповідної записки/заяви оголошує про проведення позачергового засідання, на якому відбувається розгляд доповідної записки/заяви. Особа, що подала доповідну записку/заяву, повинна викласти в ній аргументи, які свідчать про порушення академічної доброчесності, та надати відповідні докази. Анонімні доповідні записки/заяви, написані в некоректній формі, Комісією не розглядаються. Неприйнято подавати (підтримувати подання) безпідставних доповідних записок/заяв.

VII. ПРОЦЕДУРА РОЗГЛЯДУ ПИТАНЬ ПРО ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Процедура розгляду питань про порушення академічної доброчесності передбачає такі стадії:

7.1. Повідомлення особи про подання доповідної записки/заяви. Відповідач має бути ознайомлений із висунутою проти нього підозрою, особливостями процедури розгляду доповідної записки/заяви, доказами, які є підставою для підозри, у письмовій формі, складом Комісії. Допускається право вето відповідача щодо будь-якого члена Комісії, якщо підозри в його упередженості є обґрунтованими. У такому разі член Комісії має бути замінений на іншу особу за поданням голови Комісії. Учасник освітнього процесу може визнати свою провину в допущеному порушенні. У такому разі

розгляд питання не проводять, а факт визнання провини враховують під час визначення виду академічної відповідальності.

7.2. Розгляд доповідної записки/заяви. Процедура розгляду питання передбачає:

- опитування свідків (свідком може бути будь-який учасник освітнього процесу, якому відомі обставини, що стосуються справи);
- вивчення першоджерел (публікації, підсумкові роботи тощо);
- проведення консультацій з експертами в галузі (експертом може бути особа, якій доручено провести дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, й дати висновок з питань, які виникають під час розгляду доповідної записки/заяви та відповідно до сфери її спеціальних знань);
- інші заходи, необхідні для проведення об'єктивного розгляду доповідної записки/заяви.

7.3. Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду³⁷.

7.4. Завершення розгляду доповідної записки/заяви та підготовка протоколу. За результатами розгляду питання щодо порушення академічної доброчесності та з'ясування всіх обставин справи Комісія готує протокол засідання.

7.5. Якщо будь-який член Комісії не погоджується із протоколом засідання, він має право висловити окремо свою думку. Усі учасники процесу мають бути ознайомлені з протоколом засідання й, у разі наявності, подати письмові зауваження або заперечення до такого протоколу.

7.6. Особі, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, вручають протокол засідання Комісії (під підпис). У разі відсутності особи, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, під час розгляду справи протокол засідання надсилають поштою. У разі відмови особи, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, від підпису, що засвідчує вручення протоколу засідання, Комісія оформляє акт про відмову від підпису особи, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності.

³⁷ Відповідно до ст. 42 п. 8 Закону України «Про освіту».

7.7. Протокол засідання Комісії про розгляд питання щодо порушення академічної доброчесності передають ректорові К-ПНУ, який на підставі ухвали приймає відповідне управлінське рішення. Прийняте рішення є підставою для видання відповідного наказу ректора К-ПНУ. У разі виникнення нових обставин справи або недостатнього вивчення Комісією всіх поданих матеріалів ректор К-ПНУ може направити справу на додатковий розгляд.

7.8. Комісія повинна забезпечити дотримання таких принципів:

– конфіденційність розгляду питання про порушення академічної доброчесності – не допускати поширення інформації про розгляд доповідної записки/заяви, особливо за межами К-ПНУ. Лише учасники процедури розгляду порушення можуть бути ознайомлені зі змістом доповідної записки/заяви та матеріалами справи;

– презумпція невинуватості – жодна особа не може вважатися винною у виявлених порушеннях, поки її вину не доведуть в установленому порядку;

– невідворотність покарання – на кожен встановлений і доведений факт порушення академічної доброчесності повинна бути спрямована відповідна реакція зі сторони академічної спільноти;

– змагальність – процес розгляду справи має передбачати можливість представлення учасниками своїх доказів, міркувань по суті справи. Ці обставини повинні бути об'єктивно оцінені.

7.9. Рішення про притягнення до академічної відповідальності може бути оскаржене особою, стосовно якої порушено питання про порушення академічної доброчесності, у письмовій формі впродовж десяти днів з моменту вручення протоколу засідання. Апеляцію подають на ім'я голови Комісії, який призначає склад апеляційної комісії (за погодженням із ректором К-ПНУ) для повторного розгляду доповідної записки/заяви. Апеляційна комісія, у свою чергу, розглядає питання за процедурою, зазначеною у п. 7.2, та готує новий протокол засідання який передає на розгляд ректору К-ПНУ. Остаточне рішення приймає ректор К-ПНУ або уповноважена ним особа. Рішення ректора К-ПНУ не оскаржують.

VIII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Кодекс ухвалює вчена рада Університету.

8.2. Зміни й доповнення до цього Кодексу обговорюють на засіданні вченої ради або відповідного колегіального органу та затверджують у тому ж порядку, що й сам Кодекс, шляхом його викладення в новій редакції.

8.3. Кодекс вводять в дію наказом ректора.

8.4. Кодекс розміщують на власному офіційному вебсайті після його затвердження і введення в дію наказом ректора Університету в розділі «Публічна інформація».

8.5. Здобувачі вищої освіти повинні бути ознайомлені (під підпис) з Кодексом упродовж місяця від дня зарахування до Університету, а наукові, науково-педагогічні та інші працівники – на момент прийому на роботу

одночасно з ознайомленням із Правилами внутрішнього розпорядку Університету.

8.6. Усі учасники освітнього процесу повинні знати й дотримуватись принципів і норм Кодексу. Незнання цих норм не може слугувати виправданням щодо їхнього порушення.

8.7. Невиконання положень Кодексу академічної доброчесності є предметом розгляду Комісії.

ПОГОДЖЕНО:

Перший проректор

Володимир
ДУБІНСЬКИЙ

Проректор з наукової роботи

Світлана
МИРОНОВА

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків

Василь
КОБИЛЬНИК

Керівник юридичного сектора

Валерій МЕЛЬНИК

Голова профспілкового комітету
працівників

Борис КОВАЛЕНКО

Голова профспілкового комітету студентів,
аспірантів та докторантів

Юлія ШТЕФАНКО

Голова Наукового товариства студентів
(слухачів), аспірантів, докторантів і
молодих вчених

Катерина
ГЕСЕЛЕВА

Спікер студентського сенату

Анна ШВЕЦЬ

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчальне електронне видання

ОПРЯ Ігор Анатолійович
ЯБЛОНСЬКА Діана Русланівна

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
навчально-методичний посібник
для здобувачів вищої освіти історичного факультету

Електронне видання

Підписано 15.01.2025. Гарнітура «Arial».

Об'єм даних 0,42 Мб. Обл.-вид. арк. 4,8.

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи
серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.